

MINISTERUL INFRASTRUCTURII
ȘI DEZVOLTĂRII REGIONALE
AL REPUBLICII MOLDOVA

Agenția de
Dezvoltare Regională
Sud

Coordonat: Lungul DV
Denis LUNGUL,
Secretar de Stat
„11”   martie   2026

Aprobat
prin Decizia Consiliului
Regional de Dezvoltare Sud
nr. 02/01 din 26.03. 2026

RAPORT DE PROGRES

privind implementarea POR Sud 2022-2025

Perioada de raportare
ianuarie – decembrie 2025

Cimișlia, 2026

CUPRINS

CUPRINS	2
ABREVIERI	3
I. INTRODUCERE	4
1.1. Cadrul instituțional	4
1.2. Modul în care POR va contribui la implementarea obiectivelor SNDR	4
1.3. Realizarea planului de activitate	5
1.4. Măsurile de intervenție privind realizarea POR Sud	7
1.5. Perioada de implementare/raportare	17
1.6. Dinamica RD Sud în context național	18
II. OBIECTIVELE PROGRAMULUI	23
1.1. Consolidarea rolului și funcțiilor orașelor în sporirea competitivității regiunii	23
1.2. Îmbunătățirea mediului antreprenorial în regiune	25
1.3. Identificarea și promovarea specializării inteligente în regiune	26
1.4. Cooperarea regională și transfrontalieră	27
2.2. Dezvoltarea infrastructurii de suport pentru afaceri	30
2.3. Sprijinirea procesului de adaptare a regiunii la schimbări climatice, prevenirea riscurilor și reziliența în fața dezastrelor:	31
III. OBIECTIVUL GENERAL	32
ÎMBUNĂTĂȚIREA MECANISMELOR ȘI INSTRUMENTELOR DE COORDONARE ȘI IMPLEMENTARE A POLITICII DE DEZVOLTARE REGIONALĂ	32
3.1 Eficientizarea operațională a procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională	33
3.2 Consolidarea mecanismului de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională	35
3.3 Dezvoltarea capacităților actorilor regionali în domeniile relevante politicii de dezvoltare regională	36
IV. CONCLUZII	36
Recomandări:	38
Provocări și riscuri	38
Lecții învățate și bune practici	39

ABREVIERI

AAC	Aprovizionare cu apă și canalizare
AAS	Aprovizionare cu apă și sanitație
ADR	Agenție de Dezvoltare Regională
APL	Administrație Publică Locală
BNS	Biroul Național de Statistică
CRD	Consiliul Regional pentru Dezvoltare
CNCDRL	Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale
DUP	Document Unic de Program
FNDRL	Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală
ÎM	Întreprindere Municipală
MIDR	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
MDS	Managementul Deșeurilor Solide
PIB	Produs Intern Brut
PIBR	Produs Intern Brut Regional
POR	Program Operațional Regional
RD	Regiune de Dezvoltare
SNDR	Strategia Națională de Dezvoltare Regională
UAT	Unitate Administrativ Teritorială
ZEL	Zonă Economică Liberă
ZAL	Zonă Antreprenorială Liberă

I. INTRODUCERE

1.1. Cadrul instituțional

Agenția de Dezvoltare Regională Sud (ADR Sud) este o instituție publică, al cărei fondator este autoritatea de elaborare a politicii de dezvoltare regională, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (MIDR), constituită pentru implementarea politicii de dezvoltare regională la nivelul Regiunii de Dezvoltare Sud. ADR Sud are rolul de a contribui la dezvoltarea durabilă și echitabilă pe întreaga întindere a regiunii, urmărind înlăturarea dezechilibrelor dintre diferitele zone ale acesteia în favoarea locuitorilor ei.

Cel mai important obiectiv al activității ADR Sud rezidă în implementarea Programului Operațional Regional Sud (POR Sud), document regional de bază ce stabilește direcțiile strategice pentru dezvoltarea regiunii Sud și realizarea politicii naționale de dezvoltare regională în regiunea Sud. Potrivit prevederilor Legii nr. 438/2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, documentul de planificare a dezvoltării echilibrate și durabile care conține programe, proiecte și activități prioritare la nivel regional este Programul Operațional Regional (POR).

1.2 Modul în care POR va contribui la implementarea obiectivelor SNDR

Programul Operațional Regional Sud reprezintă primul ciclu de implementare a Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională (SNDR) 2022–2028 și constituie o continuare logică a Strategiei de Dezvoltare Regională Sud 2016–2020. Acesta este corelat cu obiectivele strategice ale SNDR 2022–2028, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 40/2022.

Inițial, POR Sud 2022–2024 a fost elaborat și aprobat de către CRD Sud în data de 23 martie 2022 (Decizia nr. 01/04) urmare a evaluării și aprobării proiectelor de dezvoltare regională identificate în cadrul Apelului de Propuneri de Proiecte lansat la 10 august 2020 și desfășurat în perioada august 2020 – februarie 2021. Ulterior, documentul a fost actualizat și aprobat prin Decizia CRD Sud nr. 02/02 din 20 septembrie 2023 în contextul Apelului de concurs organizat în 2022 pentru identificarea, evaluarea și aprobarea proiectelor de dezvoltare urbană și de revitalizare economică și socială a orașelor, propuse spre finanțare din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală (FNDRL).

Totodată, în baza deciziei CRD Sud nr. 02/01 din 18 martie 2025, Programul a fost prelungit pentru încă un an, în scopul continuării implementării proiectelor care necesită perioade extinse de realizare. În acest sens, a fost actualizat și Planul de implementare a POR Sud 2022-2025 (decizia CRD Sud nr. 03/01 din 18.03.2025), în contextul desfășurării Concursului de selectare a proiectelor de aprovizionare cu apă și sanitație, programul de dezvoltare regională, apel pe listă, ediția 2023.

Pe parcursul anului 2025 au fost anunțate rezultatele Concursului de selectare a proiectelor de dezvoltare pentru centrele urbane-apel pe listă (ediția-aprilie 2025), pentru finanțare din mijloacele Fondului național pentru dezvoltare regională. În acest sens, a fost selectat pentru includere în DUP 2025-2027 un proiect, în baza Deciziei CNCNDR nr. 27 din 06.06.2025, respectiv, a fost actualizat Planul POR Sud prin decizia CRD Sud nr. 02/02 din 11 august 2025.

Urmare a finalizării Concursului pentru identificarea proiectelor de dezvoltare regională propuse spre finanțare din FNDRL (apel competitiv), ediția 2024, prin decizia CNCNDR nr. 46 din 15.08.2025 au fost selectate 20 proiecte pentru finanțare.

De asemenea, conform rezultatelor evaluării cererilor de finanțare depuse în cadrul Concursului de selectare a proiectelor de dezvoltare a centrelor urbane – apel pe listă, ediția aprilie 2025, a fost selectat

spre includere în DUP încă un proiect aplicat de ADR Sud, în baza Deciziei CNCDR nr. 60 din 12 septembrie 2025.

Astfel, Planul de implementare a POR Sud 2022–2025 a fost actualizat prin Decizia CRD Sud nr. 01/03 din 27 noiembrie 2025, în vederea reflectării tuturor intervențiilor și a integrării proiectelor selectate spre finanțare.

Raportul de progres privind implementarea POR Sud 2022-2025 este instrumentul care trasează direcțiile de dezvoltare pe termen mediu a regiunii, are menirea de a prezenta în dinamică evoluția Regiunii de Dezvoltare Sud, reprezentând o analiză a progresului realizării programului. Prezentul raport cuprinde o descriere a realizărilor obținute de ADR Sud în perioada de referință, ca urmare a realizării activităților prioritare incluse în POR. Scopul raportului este de a analiza gradul de implementare a POR Sud 2022-2025 și de a recapitula lecțiile învățate la compartimentul implementare POR.

Programul Operațional Regional transpune la nivel regional obiectivele SNDR, specificând mijloacele de intervenție și prioritățile pe termen mediu în dependență de necesitățile de dezvoltare a fiecărei regiuni și a problemelor inerente la nivel regional, fiind un instrument de eficientizare a utilizării potențialului regional. Totodată, măsurile de intervenție vizează atât programele finanțate din Fondul național pentru dezvoltare regională și locală (FNDRL), precum și din alte fonduri naționale și externe. În acest sens se urmărește mobilizarea capacităților actorilor regionali și a grupurilor de interes pentru identificarea problemelor și impedimentelor în dezvoltarea regiunii, crearea de parteneriate pentru elaborarea și implementarea proiectelor regionale. Astfel, este încurajat angajamentul acestora de a contribui la dezvoltarea regională și locală, de a utiliza cât mai eficient resursele și de a asigura durabilitatea proiectelor implementate.

1.3 Realizarea planului de activitate

Documentul unic de program (DUP) 2022-2024 avizat de către Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale (CNCDR) la 03.12.2021 și aprobat prin HG nr. 23 din 12.01.2022, ulterior cu unele modificări aprobate prin:

- Decizia CNCDR nr. 25/23 din 23.10.2023 (*inclusiunea a 4¹ proiecte din cadrul Concursului pentru identificarea, evaluarea și aprobarea proiectelor de dezvoltare urbană, revitalizarea economică și socială a orașelor, propuse spre finanțare din FNDRL, ediția 2022*);
- Decizia CNCDR nr. 25/23 din 23.10.2023 (*inclusiunea a 1² proiect din cadrul POR Sud 2022-2024, pe domeniu VIA*);
- Decizia CNCDR nr. 1/24 din 29.01.2024 (*inclusiunea a 3³ proiecte din cadrul concursului (apel pe listă) pentru identificarea, evaluarea și aprobarea proiectelor de dezvoltare regională pe domeniul „Aprovizionare cu apă și sanitație” pentru finanțarea din FNDRL, ediția 2023*);
- Decizia CNCDR nr. 5/24 din 05.03.2024 (*excluderea a 1⁴ proiect din cadrul concursului (apel competitiv) de selectare a proiectelor pentru finanțare din FNDRL, ediția 2020*);

---

¹ Reabilitarea energetică a clădirii grădiniței de copii Nr. 4 din municipiul Cahul;

Valorificarea patrimoniului și revitalizarea centrului istoric Kizil;

Crearea complexului turist „Valul lui Traian”;

Finalizarea sistemului de iluminat public stradal pe tot teritoriul municipiului Cahul.

² Servicii inovative ale Incubatorului de Afaceri Cimișlia pentru dezvoltarea noilor afaceri în regiune.

³ Finalizarea stației de pompare a apelor reziduale pentru îmbunătățirea infrastructurii de canalizare în regiunea de Nord-Vest a orașului Cimișlia;

Finalizarea construcției sistemului de evacuare și epurare a apelor uzate în s. Valea Perjei, raionul Cimișlia

Finalizarea construcției rețelelor de canalizare din or. Tvardița. Etapa I.

⁴ Modernizarea serviciului cu apă potabilă în raionul Cahul prin extindere și regionalizare continuă;

- Decizia CNCDDL nr. 9/24 din 21.06.2024 (*excluderea a 1⁵ proiect din cadrul concursului (apel pe listă) pentru identificarea, evaluarea și aprobarea proiectelor de dezvoltare regională pe domeniul „Aprovizionare cu apă și sanitație” pentru finanțarea din FNDRL, ediția 2023*).

În continuarea procesului de programare multianuală, la începutul anului 2025 a fost aprobat noul Document Unic de Program pentru anii 2025–2027, prin HG nr. 160/2025, în temeiul art. 10 alin. (2) din Legea nr. 438/2006 privind dezvoltarea regională.

Ulterior aprobării Documentului Unic de Program pentru anii 2025–2027, au fost emise decizii privind includerea și aprobarea unor noi proiecte pentru finanțare, după cum urmează:

- Decizia CNCDDL nr.27 din 06.06.2025 (*includerea a 1⁶ proiect din cadrul concursului de selectare a proiectelor de dezvoltare pentru centrele urbane-apel pe listă, ediția aprilie 2025*);
- Decizia CNCDDL nr. 46 din 15.08.2025 (*aprobarea rezultatelor Concursului competitiv de selectare a proiectelor de dezvoltare regională cu finanțare din FNDRL, ediția 2024, fiind selectate 20 de proiecte*);
- Decizia CNCDDL nr. 60 din 12.09.2025 (*includerea a încă unui proiect din cadrul concursului de dezvoltare a centrelor urbane – apel pe listă, ediția aprilie 2025*).

Ca urmare a aprobării rezultatelor concursurilor și a includerii proiectelor în cadrul programatic actualizat, Planul anual de finanțare a fost revizuit și ajustat în mod repetat, în funcție de necesitățile de implementare și de disponibilitatea resurselor financiare. Astfel, până la sfârșitul anului 2025, au fost aprobate spre finanțare 30 de proiecte, pentru implementarea cărora au fost redistribuite alocații financiare în valoare totală de 151,1 milioane lei din sursele FNDRL.

Bugetele proiectelor au fost stabilite inițial în baza devizelor de cheltuieli elaborate de autoritățile administrației publice locale la momentul depunerii cererilor de finanțare. Ulterior aprobării Documentelor Unice de Program și în contextul actualizării cadrului financiar, autoritățile administrației publice locale, cu suportul agențiilor de dezvoltare regională, au întreprins acțiuni de actualizare a documentației de deviz. Aceasta a fost supusă verificării de către entitățile atestate, în conformitate cu cadrul normativ în vigoare privind asigurarea calității în construcții.

La actualizarea bugetelor proiectelor s-a urmărit atingerea următoarelor obiective:

- actualizarea documentației de deviz în contextul referințelor normative pentru ajustarea costurilor la manopere și materiale conform prețurilor de referință ale primului trimestru al anului 2022;
- actualizarea documentației de deviz sub aspectul modificărilor cadrului normativ, ce reglementează cuantumul asigurărilor sociale și medicale de stat obligatorii, datorată, de angajatorii sectorului privat la fondul de salarizare și alte recompense pentru persoanele aflate în raporturi de serviciu în baza actului administrativ ori prin alte tipuri de contracte civile în vederea executării de lucrări sau prestării de servicii (de la 22,50 % la 24%);
- menținerea obiectivelor de intervenții financiare (indicatorii de produs) a fiecărui proiect fără modificări, în conformitate cu asumările specificate în cererile de finanțare, actualizate la aprobarea DUP;
- menținerea raportului de co-finanțare din mijloacele FNDRL și din contribuțiile proprii ale aplicanților în cadrul fiecărui proiect fără modificări, la proporțiile inițial specificate în cererile de finanțare;

⁵ Finalizarea construcției rețelelor de canalizare din or. Tvardița. Etapa I.

⁶ Finisarea construcției edificiului Teatrului Republican Muzical-Dramatic „B:P. Hașdeu” din municipiul Cahul

- menținerea alocațiilor bugetare ale proiectelor pentru anul 2024 fără modificări, în conformitate cu Planul anual de finanțare aprobat.

În vederea asigurării acestui deziderat, pe parcursul perioadei de raportare, activitățile au fost desfășurate în conformitate cu Planul de implementarea a POR Sud pentru anul 2025 și actualizarea acestora și Planul de activitate al Agenției de Dezvoltare Regională Sud pentru anul 2025.

1.4 Măsurile de intervenție privind realizarea POR Sud

În vederea atingerii obiectivelor POR Sud 2022–2025, în conformitate cu Decizia nr. 10 din 22.01.2025 privind alocarea mijloacelor Fondului național pentru dezvoltare regională și aprobarea Planului anual de finanțare (PAF-2025), la începutul anului 2025 au fost aprobate spre finanțare 13 proiecte de dezvoltare regională. Ulterior, pe parcursul anului, în urma anunțării și finalizării concursurilor, și conform Deciziei CNCDDL nr. 65 din 26.09.2025, au fost operate modificări asupra unor proiecte, constând atât în majorarea bugetelor aprobate, cât și în extinderea/actualizarea parametrilor tehnici și a volumului de activități prevăzute, în vederea asigurării implementării corespunzătoare a acestora, conform tabelului de mai jos:

Tabelul 1. Proiectele de dezvoltare regională incluse în DUP 2025 – 2027
(inclusiv cu proiectele aprobate în DUP 2022 - 2024)

Proiect		Denumirea programelor / proiectului	Indicatori de buget	Costul, lei		Aprobat Decizia CNCDDL
Cod	#			Conform Cererii de finanțare	Actualizat	
1	2	3	4	5	6	7
5004 „VIA -Valorificarea infrastructurii de afaceri”				26.025.190,00	28.876.770,00	
S 111016L	1	Racordarea la utilități a subzonei nr. 18 (Cahul) din cadrul Zonei Economice Libere „Bălți”	Costul total al proiectului	10.464.190,00	13.315.770,00	05/22 din 28.02.2022
			Solicitat FNDRL	9.400.760,60	11.962.541,56	
			Contribuția	1.063.432,40	1.353.228,44	
S 111027C	2	Servicii inovative ale Incubatorului de Afaceri Cimișlia pentru dezvoltarea noilor afaceri în regiune	Costul total al proiectului	15.561.000,00	N/A	25/23 din 23.10.2023
			Solicitat FNDRL	14.000.000,00		
			Contribuția	1.561.000,00		
6602 „SAT - Sporirea atractivității turistice”				96.263.3997,54		
CM-13-004-DR-1	3	Finisarea construcției edificiului Teatrului Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hașdeu” din mun. Cahul	Costul total al proiectului	16.215.000,00	N/A	27/25 din 06.06.2025
			Solicitat FNDRL	14.593.580,00		
			Contribuția	1.624.520,00		
CH-13-090-DR	4	Văleni-Hub turistic regional CH-13-090-DR	Costul total al proiectului	25.000.000,00	N/A	65/25 din 26.09.2025
			Solicitat FNDRL	22.500.000,00		
			Contribuția	2.500.000,00		
CM-13-088-DR	5	Crearea, reabilitarea și promovarea obiectivelor turistice din zona de sud (Cimișlia, Leova, Basarabasca)	Costul total al proiectului	29.200.000,00	N/A	65/25 din 26.09.2025
			Solicitat FNDRL	25.000.000,00		
			Contribuția	4.200.000,00		
SV-13-059-DR	6	Dezvoltarea Infrastructurii Turistice în Zona Ransar Nistrul de Jos	Costul total al proiectului	25.848.997,54	N/A	65/25 din 26.09.2025
			Solicitat FNDRL	23.264.097,54		
			Contribuția	2.584.900,00		
7502 „RUDISP - Revitalizarea urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice”				180.836.529,54	193.633.531,97	

Proiect		Denumirea programelor / proiectului	Indicatori de buget	Costul, lei		Aprobat Decizia CNCDDL
Cod	#			Conform Cererii de finanțare	Actualizat	
1	2	3	4	5	6	7
S 223025C	7	Consolidarea revitalizării urbane prin dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice în sectorul Căușenii Vechi din orașul Căușeni	Costul total al proiectului	8.011.955,57	20.808.958,00	3/24 din 29.01.2024
			Solicitat FNDRL	5.412.354,89	14.057.175,51	
			Contribuția	2.599.600,69	6.751.782,49	
S223002DR	9	Reabilitarea energetică a clădirii grădiniței de copii Nr. 4 din municipiul Cahul	Costul total al proiectului	19.994.790,00	N/A	25/23 din 23.10.2023
			Solicitat FNDRL	17.995.310,00		
			Contribuția	1.999.480,00		
S223001DR	10	Valorificarea patrimoniului și revitalizarea centrului istoric Kizil	Costul total al proiectului	9.980.000,00	N/A	25/23 din 23.10.2023
			Solicitat FNDRL	9.000.000,00		
			Contribuția	980.000,00		
S223003DR	11	Crearea complexului turistic „Valul lui Traian”	Costul total al proiectului	18.602.190,00	N/A	25/23 din 23.10.2023
			Solicitat FNDRL	16.741.971,00		
			Contribuția	1.860.219,00		
S224002L	12	Finalizarea sistemului de iluminat public stradal pe tot teritoriul municipiului Cahul	Costul total al proiectului	53.539.130,00	N/A	25/23 din 23.10.2023
			Solicitat FNDRL	46.579.040,00		
			Contribuția	6.960.090,00		
CM-22-006-DR-1	13	Construcția și amenajarea pieței agroalimentare reionale din municipiul Cahul. Etapa II	Costul total al proiectului	35.548.740,00	N/A	65/25 din 26.09.2025
			Solicitat FNDRL	15.000.000,00		
			Contribuția	20.548.740,00		
CM-23-074-DR	14	Revitalizarea Casei de Cultură din orașul Cimișlia	Costul total al proiectului	35.159.723,97	N/A	65/25 din 26.09.2025
			Solicitat FNDRL	46.579.040,00		
			Contribuția	6.960.090,00		
7503 „AAS - Aprovizionarea cu apă și sanitație”				879.233.722,46	892.995.907,01	
S 331034C	15	Extinderea sistemului de canalizare în orașul Cimișlia	Costul total al proiectului	31.002.940,00	37.911.290,00	05/22 din 28.02.2022
			Solicitat FNDRL	27.500.000,00	33.627.807,08	
			Contribuția	3.502.940,00	4.283.482,92	
S 331002C	16	Modernizarea stației de epurare a apelor uzate din or. Căușeni, etapa II și construcția sistemului de canalizare în sectorul „Căușenii Vechi”	Costul total al proiectului	62.832.400,00	73.458.760,00	20 din 13.09.2024
			Solicitat FNDRL	49.832.400,00	58.260.142,56	
			Contribuția	13.000.000,00	15.198.617,44	
S 331026C	17	Asigurarea bunei funcționalități a stației de epurare prin extinderea rețelelor de canalizare și regionalizarea serviciului	Costul total al proiectului	50.807.864,00	66.397.030,00	05/22 din 28.02.2022
			Solicitat FNDRL	43.357.410,00	56.660.569,52	
			Contribuția	7.450.454,00	9.736.460,48	
S 331005L	18	Construcția apeductului magistral Sărata Nouă - Sărăteni cu conectarea a 14 localități	Costul total al proiectului	50.221.107,00	58.494.800,00	14/22 din 08.08.2022
			Solicitat FNDRL	45.000.000,00	52.413.539,99	
			Contribuția	5.221.107,00	6.081.260,01	
S 331012C	19	Construcția apeductelor magistrale Iargara- Borogani, Iargara- Tigheci și a rețelelor de apeduct interioare în 4 localități	Costul total al proiectului	35.369.200,00	46.283.370,00	14/22 din 08.08.2022
			Solicitat FNDRL	31.832.240,00	41.654.980,66	
			Contribuția	3.536.960,00	4.628.389,34	

Proiect		Denumirea programelor / proiectului	Indicatori de buget	Costul, lei		Aprobat Decizia CNCDDL	
Cod	#			Conform Cererii de finanțare	Actualizat		
1	2	3	4	5	6	7	
S 331004L	20	Apeduct magistral Ștefan Vodă - Căușeni - Căinari	Costul total al proiectului	50.000.000,00	5.555.555,55	05/22 din 28.02.2022	
			Solicitat FNDRL	45.000.000,00	5.000.000,00		
			Contribuția	5.000.000,00	555.555,55		
S 331003C	21	Construcția apeductelor interioare în satele Tomai și Sărata-Răzeși, raionul Leova	Costul total al proiectului	32.480.020,00	38.374.910,00	14/22 din 08.08.2022	
			Solicitat FNDRL	25.659.215,00	30.316.177,95		
			Contribuția	6.820.805,00	8.058.732,05		
S 331027L	22	Finalizarea stației de pompare a apelor reziduale pentru îmbunătățirea infrastructurii de canalizare în regiunea de Nord-Vest a orașului Cimișlia	Costul total al proiectului	7.000.000,00	N/A	1/24 din 29.01.2024	
			Solicitat FNDRL	7.000.000,00			
S 331029L	23	Finalizarea construcției sistemului de evacuare și epurare a apelor uzate în s. Valea Perjei, r-nul Cimișlia	Costul total al proiectului	6.044.875,46	N/A	1/24 din 29.01.2024	
			Solicitat FNDRL	6.044.875,46			
SV-31-058-DR	24	Modernizarea stației regionale de epurare a apelor uzate prin mărirea capacităților.	Costul total al proiectului	35.097.636,00	N/A	65/25 din 26.09.2025	
			Solicitat FNDRL	31.587.872,40			
			Contribuția	3.509.763,60			
CS-31-042-DR	25	Extinderea rețelelor de canalizare din orașul Căușeni, etapa finală	Costul total al proiectului	71.935.764,00	N/A	65/25 din 26.09.2025	
			Solicitat FNDRL	6.000.000,00			
			Contribuția	11.935.764,00			
CM-31-089-DR	26	Reabilitarea sistemului de apeduct și construcția sistemului de canalizare în sectoarele „Malina”, „Taiwani/Centru”, „Cogîlnic”, s. Bogdanovca Veche și s Bogdanovca Nouă din orașul Cimișlia.	Costul total al proiectului	47.804.310,00	N/A	65/25 din 26.09.2025	
			Solicitat FNDRL	43.000.000,00			
			Contribuția	4.801.310,00			
CT-31-053-DR	27	Construcția magistralei de apeduct pentru satele raionului Cantemir (Cantemir, Lărguța, Cîrpenești, Țiganca, Stoianovca)	Costul total al proiectului	52.484.520,00	N/A	65/25 din 26.09.2025	
			Solicitat FNDRL	47.236.068,00			
			Contribuția	5.248.452,00			
CM-13-088-DR	28	Crearea, reabilitarea și promovarea obiectivelor turistice din zona de sud (Cimișlia, Leova, Basarabeasca)	Costul total al proiectului	29.200.000,00	N/A	65/25 din 26.09.2025	
			Solicitat FNDRL	25.000.000,00			
			Contribuția	4.200.000,00			
LV-31-034-DR	29	Construcția apeductelor magistrale spre satul Frumușica și Cîzlar și construcția rețelelor de apeduct interioare și canalizare în localitățile Sărăteni, Covurlui și Cîzlar din raionul Leova	Costul total al proiectului	62.928.230,00	N/A	65/25 din 26.09.2025	
			Solicitat FNDRL	54.118.270,00			
			Contribuția	8.809.960,00			
CS-31-047-DR	30	Construcția rețelei de canalizare în satul Ursoaia, raionul Căușeni	Costul total al proiectului	48.400.000,00	N/A	65/25 din 26.09.2025	
			Solicitat FNDRL	43.560.000,00			
			Contribuția	4.840.000,00			
CS-31-037-DR	31	Regionalizarea serviciului de canalizare în satul Opaci și comuna Baccealia, prin conectarea la rețeaua și stația de	Costul total al proiectului	65.310.566,00	N/A	65/25 din 26.09.2025	
			Solicitat FNDRL	58.779.509,40			
			Contribuția	6.531.056,60			

Proiect		Denumirea programelor / proiectului	Indicatori de buget	Costul, lei		Aprobat Decizia CNCDRL
Cod	#			Conform Cererii de finanțare	Actualizat	
1	2	3	4	5	6	7
		pompare a apelor uzate din satul Zaim				
CH-31-047-DR	32	Servicii de canalizare calitative pentru populația comunei Manta, rainul Cahul	Costul total al proiectului	54.357.600,00		
			Solicitat FNDRL	48.741.900,00	N/A	65/25 din 26.09.2025
			Contribuția	5.615.700,00		
CH-31-041-DR	33	Construcția sistemului de canalizare în satul Crihana Veche, Cahul, și conectarea la operatorul regional SA Apă Canal Cahul (parte a proiectului co-finanțare de KFW)	Costul total al proiectului	44.000.000,00		
			Solicitat FNDRL	39.600.000,00	N/A	65/25 din 26.09.2025
			Contribuția	4.400.000,00		
CS-31-038-DR	34	Evacuarea și epurarea apelor uzate din satul Baimaclia și satul Taraclia r-nul Căușeni	Costul total al proiectului	41.956.690,00		
			Solicitat FNDRL	37.761.021,00	N/A	65/25 din 26.09.2025
			Contribuția	4.195.669,00		
			Costul total al proiectelor	1.182.359.439,54	1.211.770.206,52	
		Documentul Unic de Program (DUP) pentru anii 2025 - 2027	Suma solicitată din FNDRL	1.044.255.975,29	1.003.635.489,63	
			Contribuția beneficiarului	177.106.888,75	172.514.222,92	

Tabelul nr. 2. Alocarea financiară din sursele FNDRL, anul 2025, MDL

Codul proiectului	Denumirea proiectului	Domeniul de intervenție	Deciziile CNCDDL, ANUL 2025				
			Aprobat	Redistribuire	Redistribuire	Redistribuire	Redistribuire
			Nr. 10/25 din 22.01.2025	Nr. 19/25 din 02.04.2025	Nr. 26/25 din 23.05.2025	Nr. 78 din 27.11.2025	Nr. 89 din 22.12.2025
S111027C	Servicii inovative ale Incubatorului de Afaceri Cimișlia pentru dezvoltarea noilor afaceri în regiune	VIA	2.264.525,61	2.264.525,61	11.964.575,61	11.760.809,63	11.090.438,90
S223025C	Consolidarea revitalizării urbane prin dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice în sectorul Căușenii Vechi din orașul Căușeni	RUDISP	5.513.550,70	5.513.550,70	13.540.783,69	12.650.692,52	12.183.723,21
S223002DR	Reabilitarea energetică a clădirii grădiniței de copii Nr. 4 din municipiul Cahul	RUDISP	2.363.029,25	2.363.029,25	9.363.029,25	9.813.444,24	9.813.444,24
S223001DR	Valorificarea patrimoniului și revitalizarea centrului istoric Kizil	RUDISP	2.103.037,20	2.103.037,20	7.103.037,20	6.710.646,86	6.130.682,77
S223003DR	Crearea complexului turistic „Valul lui Traian”	RUDISP	5.459.144,32	5.459.144,32	11.959.144,32	10.859.155,42	10.708.433,30
S224002L	Finalizarea sistemului de iluminat public stradal pe tot teritoriul municipiului Cahul	MITERUP	1,00	1,00	33.751.194,59	32.919.676,65	33.801.427,73
S331012C	Construcția apeductelor magistrale Iargara-Borogani, Iargara- Tigheci și a rețelelor de apeduct interioare în localitățile Băiuș, Cociulia Nouă, Tigheci și Cuporani din raionul Leova	AAS	2.739.682,29	2.739.682,29	13.749.533,48	13.449.528,98	11.469.210,95
S331003C	Construcția apeductelor interioare în satele Tomai și Sărata- Răzeși, raionul Leova	AAS	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
S331005L	Construcția apeductului magistral Sărata Nouă-Sărăteni cu conectarea localităților Seliște, Cazangic, Beștemac, Troian, Troița, Vozniseni, Sărăteni, Orac, Ceadăr, Colibabovca și Cneazevca.	AAS	8.490.456,28	8.490.456,28	28.944.543,33	28.848.975,94	28.468.456,42
S331004L	Apeduct magistral Ștefan Vodă – Căușeni – Căinari	AAS	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
S331034C	Extinderea sistemului de canalizare în orașul Cimișlia	AAS	100.000,00	100.000,00	4.961.751,09	642.750,57	642.750,57
S331002C	Modernizarea stației de epurare a apelor uzate din or. Căușeni, etapa II și construcția sistemului de canalizare în sectorul „Căușenii Vechi”	AAS	16.154.749,81	16.154.749,81	13.365.478,70	15.365.478,70	15.365.478,70

Codul proiectului	Denumirea proiectului	Domeniul de intervenție	Deciziile CNCDDL, ANUL 2025				
			Aprobat	Redistribuire	Redistribuire	Redistribuire	Redistribuire
			Nr. 10/25 din 22.01.2025	Nr. 19/25 din 02.04.2025	Nr. 26/25 din 23.05.2025	Nr. 78 din 27.11.2025	Nr. 89 din 22.12.2025
S331026C	Asigurarea bunei funcționalități a stației de epurare prin extinderea rețelelor de canalizare și regionalizarea serviciului	AAS	10.924.782,54	10.924.782,54	10.924.782,53	10.924.782,53	10.924.782,53
S331027L	Finalizarea stației de pompare a apelor reziduale pentru îmbunătățirea infrastructurii de canalizare în regiunea de Nord-Vest a orașului Cimișlia	AAS	-	0,00	1,00	1,00	1,00
S331029L	Finalizarea construcției sistemului de evacuare și epurare a apelor uzate s. Valea Perjei, raionul Cimișlia	AAS	-	0,00	1,00	429.600,00	429.600,00
CM-13-004-DR-1	Finisarea construcției edificiului Teatrului Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hașdeu” din mun. Cahul	SAT	-	-	-	1,00	1,00
CH-13-090-DR	Văleni-Hub turistic regional	SAT	-	-	-	1,00	1,00
CM-23-074-DR	Revitalizarea Casei de Cultură din orașul Cimișlia	SAT	-	-	-	1,00	1,00
SV-31-058-DR	Modernizarea stației regionale de epurare a apelor uzate prin mărirea capacității	AAS	-	-	-	1,00	1,00
CS-31-042-DR	Extinderea rețelelor de canalizare din orașul Căușeni, etapa finală	AAS	-	-	-	1,00	1,00
CM-31-089-DR	Reabilitarea sistemului de apeduct și construcția sistemului de canalizare în sectoarele „Malina”, „Taiwani/Centru”, „Cogîlnic”, s. Bogdanovca Nouă din orașul Cimișlia	AAS	-	-	-	1,00	1,00
CT-31-053-DR	Construcția magistralei de apeduct pentru satele raionului Cantemir (Cantemir, Lărguța, Cîrpești, Țiganca	AAS	-	-	-	1,00	1,00
CM-13-088-DR	Crearea, reabilitarea și promovarea obiectelor turistice din zona de sud (Cimișlia, Leova, Basarabeasca)	SAT	-	-	-	1,00	1,00
SV-13-059-DR	Dezvoltarea Infrastructurii Turistice în Zona Ramsar Nistrul de Jos	SAT	-	-	-	1,00	1,00
LV-31-034-DR	Construcția apeductelor magistrale spre satul Frumușica și Cîzlar și construcția rețelelor de apeduct interioare și canalizare în localitățile Sărăteni, Covurlui și Cîzlar din raionul Leova	AAS	-	-	-	1,00	1,00

Codul proiectului	Denumirea proiectului	Domeniul de intervenție	Deciziile CNCDDL, ANUL 2025				
			Aprobat	Redistribuire	Redistribuire	Redistribuire	Redistribuire
			Nr. 10/25 din 22.01.2025	Nr. 19/25 din 02.04.2025	Nr. 26/25 din 23.05.2025	Nr. 78 din 27.11.2025	Nr. 89 din 22.12.2025
CS-31-047-DR	Construcția rețelei de canalizare în satul Ursoaia, raionul Căușeni	AAS	-	-	-	1,00	1,00
CS-31-037-DR	Regionalizarea serviciului de canalizare în satul Opaci și comuna Baccealia, prin conectarea la rețeaua și stația de pompare a apelor uzate din satul Zaim	AAS	-	-	-	1,00	1,00
CH-31-047-DR	Servicii de canalizare calitative pentru populația comunei Manta, r. Cahul	AAS	-	-	-	1,00	1,00
CH-31-041-DR	Construcția sistemului de canalizare în satul Crihana Veche, Cahul, și conectarea la operatorul regional SA Apă Canal Cahul (parte a proiectului co-finanțat de KFW)	AAS	-	-	-	1,00	1,00
CS-31-038-DR	Evacuarea și epurarea apelor uzate din satul Baimația și satul Taraclia r-nul Căușeni	AAS	-	-	-	1,00	1,00
TOTAL buget FNDRL			56.112.961,00	56.112.961,00	161.582.857,79	154.075.552,55	151.028.447,32

La începutul anului 2025, pentru Regiunea de Dezvoltare Sud, conform Deciziei CNCDDL din 22.01.2025, au fost alocate mijloace financiare în sumă de **56.112.961,00 lei** din FNDRL. Pe parcursul anului, ca urmare a proceselor succesive de redistribuire a resurselor financiare, în conformitate cu PAF 2025, volumul total al mijloacelor redistribuite pentru ADR Sud a crescut până la 161.582.857,79 lei. În contextul procesului de implementare a proiectelor, al monitorizării riguroase a executării lucrărilor și al planificării corelate cu graficele de execuție, au fost programate și gestionate lucrări de construcție în valoare totală de **151.028.447,32**, sumă aprobată prin Decizia CNCDDL nr. 85 din 10.12.2025.

Prin urmare, ADR Sud a reușit să valorifice integral mijloacele financiare redistribuite, ceea ce reprezintă aproximativ **269,15%** față de alocarea inițială de la începutul anului. Această evoluție confirmă capacitatea instituțională consolidată a ADR Sud de planificare eficientă, coordonare operațională și absorbție deplină a resurselor financiare alocate

Ca urmare a implementării acestor proiecte, au fost atinși o serie de indicatori de produs, potrivit cărora este posibilă aprecierea nivelului de realizare a proiectelor și a impactului acestora asupra Regiunii de Dezvoltare Sud. Datele prezentate mai jos reflectă indicatorii de produs realizați în perioada 2022–2025 exclusiv pentru cele 13 proiecte aflate în implementare, din totalul de 38 de proiecte incluse în Programul Operațional Regional Sud 2022–2025, celelalte proiecte fiind în etapa de pregătire, achiziții și așteptarea demarării lucrărilor.

În domeniul valorificării infrastructurii de afaceri (VIA) sunt planificați a fi realizați următorii indicatori:

Indicatori planificați	Indicatori realizați	
	Perioada A - 2022 – 2025	Anul - 2025
2,4 km rețele electrice de tensiune înaltă;	2,4 km rețele electrice de tensiune înaltă 10 kV;	-
1,41 km rețea de apeduct;	1,34 km rețea de apeduct;	-
1,582 km rețea de canalizare;	1,582 km rețea de canalizare;	-
0,87 km rețea de gaze naturale cu presiune medie;	0,883 km rețea de gaze naturale de presiune medie;	-
1 hală de producere cu suprafața de 1191 m ² ;	93,38 % din lucrările de construcție a Halei	43,34 % din lucrările de construcție a Halei
0,39 ha de teren amenajat adiacent;	0,34 ha de teren amenajat	0,20 ha de teren amenajat
conectarea halei de producere la utilități (apă, canalizare, gaz, energie electrică).	100 % (apeduct de racord-261,4; linie de canalizare-10,8 m; gazoduct de racord – 202 ml).	100 % conectarea halei de producere la utilități

În domeniul revitalizării urbane și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice (RUDISP) sunt planificați a fi realizați următorii indicatori:

Indicatori planificați	Indicatori realizați	
	Perioada A - 2022 – 2025	Anul - 2025
9 terenuri de joacă amenajate;	9 terenuri de joacă amenajate	9 terenuri de joacă amenajate;
4 blocuri locative amenajate;	4 blocuri locative	4 blocuri locative;
1 stadion multifuncțional amenajat;	1 stadion multifuncțional amenajat	1 stadion multifuncțional amenajat;
1 clădire cu performanță energetică sporită de 6.189,7 ⁷ m ² ;	6.189,7 m ² (tâmplărie PVC, termoizolarea canalelor de ventilare);	5.8554,80 m ² m ² (tâmplărie PVC, termoizolarea canalelor de ventilare);
3.334,9 ⁸ m ² de acoperiș renovat ;	3.334,9 m ² de acoperiș renovat;	1.700,90 m ² de acoperiș renovat;

⁷ Conform Cererii de finanțare – 4.934,7 m².

⁸ Conform Cererii de finanțare – 995,2 m².

440 m2 de pereu renovat;	440,0 m ² pereu renovat	440,0 m2 pereu renovat;
1180 m2 de pavaj nou construit;	1180 m2 pavaj nou	1180,0 m2 pavaj nou;
650 m2 de bordură nou construit;	650 m2 de bordură nouă	650,0 m2 de bordură nouă
4520 m2 de spații verzi renovat	4.520 m2 de spații verzi renovat	4.520,0 m2 de spații verzi renovat
3 poduri de piatră de Cosăuți peste râul Gealair cu specific de arhitectură medievală;	3 poduri de piatră de Cosăuți peste râul Gealair cu specific de arhitectură medievală	3 poduri de piatră de Cosăuți peste râul Gealair cu specific de arhitectură medievală
1220 m de pavaj pietonal;	83,55 % din 1220 pavaj pietonal;	408,70 m pavaj pietonal
1,6 ha de spațiu înverzit;	80,2 % din 1,6 ha spațiu înverzit	80,2 % din 1,6 ha spațiu înverzit
610 m de albia râului curățit și pavat;	85,2 % din 610 m albia râului curățit și pavat	519,70 m albia râului curățit și pavat
fântână germană reconstruită;	1 fântână germană reconstruită	-
clopotniță germană reconstruită	1 clopotniță germană reconstruită	90 % din 1 fântână
1 parcare pentru automobile;	1 parcare pentru automobile;	-
1 pistă pentru bicicliști delimitată	1 pistă pentru bicicliști delimitată;	-
1 zonă de recreere;	72 % zonă de recreere	72 % din 1 zonă de recreere
2 atracții turistice amenajate;	1 atracție turistică amenajată	1 atracție turistică amenajată
15 ha de terenuri amenajate;	15 ha terenuri amenajate	8 ha teren amenajat
0,47 m de drum construit/renovat/reabilitat;	<i>în curs de realizare</i>	-
10 ecosfere create;	10 ecosfere create	10 ecosfere create

În domeniul modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare și rețelelor de utilități publice (MITERUP), sunt planificați a fi realizați următorii indicatori:

Indicatori planificați	Indicatori realizați	
	Perioada A - 2022 – 2025	Anul - 2025
87,6 km de rețele de cablu iluminare stradală modernizate;	95,1 km de rețele de cablu iluminat stradală modernizată	95,1 km de rețele de cablu iluminat stradală modernizată;
765 piloni montați;	755 piloni montați	755 piloni montați;
2397 de corpuri de iluminat LED instalate;	2882 corpuri de iluminat LED instalat	2882 corpuri de iluminat LED instalat;

În domeniul aprovizionării cu apă și sanitație (AAS), sunt planificați a fi realizați următorii indicatori:

Indicatori planificați	Indicatori realizați	
	Perioada A - 2022 – 2025	Anul - 2025
162.23 km de rețele de apeduct;	119,35 km de rețele de apeduct	31,74 km de rețele de apeduct
6 stații de pompare a apei potabile (SPA);	6 stații de pompare a apei potabile (SPA);	2 stații de pompare a apei potabile
14 stații de dezinfectare a apei;	14 stații de dezinfectare a apei	10 stații de dezinfectare a apei
12 rezervoare de apă potabilă.	11 rezervoare de apă potabilă	3 rezervoare de apă potabilă
49,80 km de rețele de canalizare;	62,92 km rețea de canalizare	5,07 km rețea de canalizare
8 stații de pompare a apelor uzate (SPAU);	7 stații de pompare a apelor uzate (SPAU)	18,9 % din 1 stație de pompare a apelor uzate
1 stație de epurare modernizată;	100 % din blocul de tratare biologică de 2500 m ³ /24h;	1 stație de epurare modernizată

1.5 Perioada de implementare/raportare

Componenta de raportare, bazată pe activitățile realizate de ADR Sud pentru perioada de raportare, în vederea implementării obiectivelor strategice din POR Sud 2022-2025, a derivat cu următoarele rezultate:

- 3 ședințe ordinare a CRD Sud desfășurate cu aprobarea a 12 decizii;
- 1 Plan de implementare a POR Sud 2022-2025 pentru anul 2025 actualizat și aprobat;
- 1 Plan de acțiuni pentru implementarea PNDOPC 2021-2027, etapa II, anul 2025 elaborat și aprobat;
- 1 analiză a profilului RDS aferentă elaborării POR Sud 2026-2028 inițiată;
- 7 proiecte de HG și 2 metodologii cu privire la elaborarea documentelor de politici examinate cu oferirea a 185 propuneri;
- 1 ședință cu reprezentanții PNUD Moldova privind crearea și dezvoltarea micro-clusterelor locale cu specializare economică inteligentă în cadrul proiectului Elveția-PNUD „Piețe Reziliente și Incluzive în Moldova”;
- 1 proiect elaborat și depus în cadrul apelului pentru Propuneri de Granturi Mici în RM în 2025 lansat de Agenția Slovacă pentru Cooperare Internațională în Dezvoltare împreună cu Ambasada Republicii Slovace la Chișinău;
- 2 note conceptuale elaborate și depuse în cadrul concursului de selectare a proiectelor de dezvoltare pentru centrele urbane-apel pe listă, ediția 2025;
- 2 cereri de finanțare elaborate și aplicate în cadrul concursului de selectare a proiectelor de dezvoltare pentru centrele urbane-apel pe listă, ediția 2025;
- 1 eveniment facilitat „Ziua autonomiei locale și a lucrătorului din administrația publică locală”, organizat în mun. Cahul;
- 1 eveniment de brokeraj organizat în parteneriat cu ANCD, IP Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul și mediul privat din RDS;
- 1 eveniment „Ziua ușilor deschise - Construim viitorul european al Regiunii Sud” organizat;
- 1 participare la evenimentul „Ziua Europei” în mun. Chișinău pentru promovarea activității ADR Sud și a potențialului RD Sud;
- 32 consultări oferite APL urbane aferente elaborării/actualizării PRU;
- 1 vizită de studiu în Polonia în domeniul revitalizare urbană;
- 1 vizită de studiu în Polonia în domeniul dezvoltare economică și prezentarea potențialului economic al RD Sud;
- 16 consultări oferite UIP Cahul și APL mun. Cahul privind evaluarea și elaborarea documentelor strategice (Strategia de dezvoltare socio-economică și Planul operațional local Cahul), precum și atragerea surselor externe de finanțare;
- 1 Acord de colaborare cu Agenția națională pentru cercetare și dezvoltare elaborat și semnat;
- 5 documente examinate cu oferirea a 31 propuneri de ajustare aferente activității grupului sectorial de lucru 22 „Politica regională și coordonarea instrumentelor structurale”;
- 34 activități de consolidare a capacităților pentru specialiștii ADR Sud;
- 170 comunicate plasate pe pagina adrsud.md;
- 4 instruirii organizate pentru 76 beneficiari APL aferente apelului competitiv de selectare a proiectelor de dezvoltare regională cu finanțare din FNDRL;
- 20 Cereri de Finanțare depuse în cea de-a doua etapă a **Concursului de selectare a proiectelor de dezvoltare regională**, lansat de MIDR , ediția 2024, pentru finanțare din FNDRL;
- 22 de proiecte aprobate în Documentul Unic de program pentru anii 2025-2027 spre finanțare;
- 21 contracte de finanțare semnate;

- 11 anunțuri de participare (LLC și RST);
- 10 proceduri de achiziții desfășurate;
- 1 contract de antrepriză semnat;
- 7 contracte de lucrări, bunuri și servicii;
- 112 vizite de monitorizare ale proiectelor din DUP 2025-2027;
- 124 ședințe de lucru cu privire la situația proiectelor din DUP 2025-2027;
- 92,5% din 3 IP renovate (85,05% LOT 1 și 2 100% gr Cahul);
- 100 % - 1 stadion multifuncțional adaptat la condiții de odihnă activă și activități sportive;
- 123,62 km - rețele de apeduct magistrale de alimentare cu apă;
- 100% (LOT 4) amenajarea a 9 terenuri de joacă aferente IP și curțile a 4 blocuri locative amenajate;
- 95,1 km de rețele de cablu iluminat stradală modernizate;
- 755 piloni montați;
- 2 271 de console montate;
- 2 882 corpuri de iluminat;
- 100% - 1 SEAU modernizată;
- 6 acte de recepție la terminarea lucrărilor semnate;
- 2 acte de predare primire a costurilor investiționale formate elaborate și semnate;
- 2 raporte de evaluare post implementare elaborate;
- 5 raporte de monitorizare a durabilității proiectului elaborate;
- 4 rapoarte elaborate privind realizarea Planului de Activitate al ADR Sud pentru anul 2025;
- 2 rapoarte semestriale privind implementarea PNDOPC 2021-2027 elaborate.

1.6 Dinamica RD Sud în context național

Potrivit programului regional, principala viziune strategică întru realizarea politicii de dezvoltare regională este **Sprrijinirea creșterii competitivității și dezvoltării durabile a Regiunii de Dezvoltare Sud, ajustarea disparităților și creșterea calității vieții cetățenilor din Regiune.**

Astfel, la nivelul RD SUD au fost identificate trei obiective generale, care vor contribui la atingerea viziunii strategice:

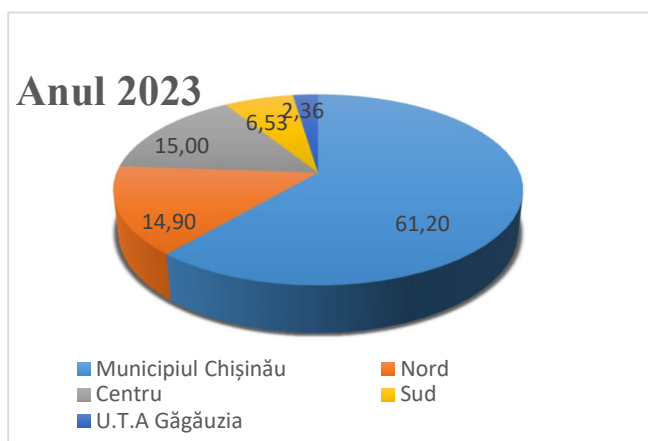
- **Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă RD Sud;**
- **Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii;**
- **Îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de coordonare și implementare a politicii de dezvoltare regională.**

Implementarea obiectivelor stabilite a vizat obținerea, până la finalizarea programului – actualmente încheiat:

- Creșterea ponderii PIB a RD Sud de la 7,0% până la 7,5 %;
- Creșterea ratei de ocupare a populației - minim 32%;
- Sporirea accesului populației la serviciile publice de apeduct din surse sigure de apă - minim 75% ;
- Sporirea accesului populației la serviciile publice de canalizare - minim 15,0%;
- Sporirea accesul populației la sistemul de colectare a deșeurilor - minim 26%;
- Creșterea coeficientului de implementare a proiectelor incluse în DUP, în comparație cu ciclul precedent (2016-2020) de la 69,2% la minim 75%;
- Creșterea coeficientului de valorificare a resurselor planificate de la 63,3% la minimum 75%.

Evoluția PIB-ului regional a început a fi monitorizat începând cu anul 2014, anul pentru care BNS oferă informația ce ține de PIB dezagregată pe regiuni de dezvoltare. Conform metodologiei de calcul, valorile pentru indicatorul respectiv sunt furnizate cu o reținere de 2 ani, conform Biroului Național de Statistică (NBS), cea mai recentă publicare a valorii acestui indicator este relevantă anului 2022 când valoarea PIB Regiunii Sud a constituit 6,4% din valoare PIB-lui pe țară. PIB-ul regiunii Sud constituie circa 17,55 miliarde lei, situându-se semnificativ în urma municipiului Chișinău, care domină economia țării cu o pondere de 62,4%, generând aproximativ 171,21 miliarde lei. Respectiv, Regiunea de dezvoltare Sud contribuie la formarea PIB-ului de 2 ori mai puțin decât regiunile Nord cu 14,40 % și Centru 14,60%.

Figura nr.1. Compararea contribuției regiunilor la formarea PIB în 2022-2023

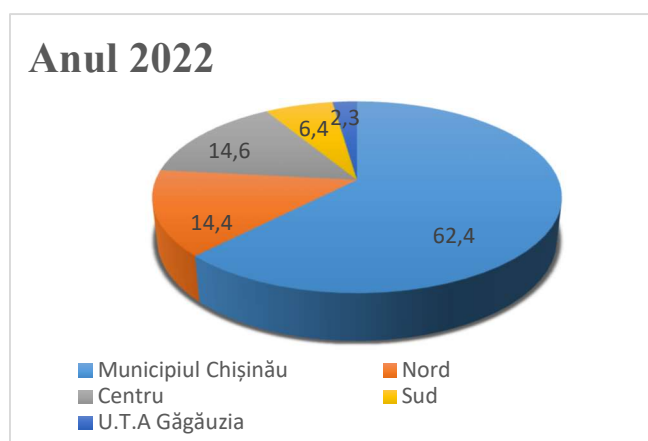
În anul 2023 se atestă o ușoară creștere a ponderii PIB-ului Regiunii Sud în structura națională, de la 6,4% în 2022 la 6,53% în 2023. Această evoluție indică o tendință modestă de stabilizare și relansare economică, după declinul înregistrat în anul precedent, marcat de efectele crizei economice generate de războiul din țara vecină, inflația ridicată, fluctuațiile prețurilor la energie și materii prime, precum și migrarea populației active.

Totuși, chiar dacă în 2023 se observă o îmbunătățire ușoară, Regiunea Sud continuă să aibă una dintre

cele mai reduse contribuții la formarea PIB-ului național comparativ cu alte regiuni de dezvoltare. Ponderea rămâne semnificativ sub cea a regiunilor Centru (15,0%) și Nord (14,9%), iar diferența față de municipiul Chișinău (61,2%) evidențiază în continuare dezechilibrele regionale pronunțate.

Această situație reflectă nivelul redus de concentrare a investițiilor, o structură economică mai puțin diversificată, precum și provocările persistente ale pieței muncii, inclusiv migrarea forței de muncă și oportunitățile limitate de angajare. Ritmurile mai lente de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare și industriale influențează capacitatea regiunii de a atrage investiții și de a genera valoare adăugată.

Prin urmare, deși anul 2023 indică o tendință ușor pozitivă, Regiunea Sud rămâne sub media națională, fiind necesare intervenții susținute orientate spre stimularea investițiilor, dezvoltarea infrastructurii și consolidarea competitivității economice pentru reducerea disparităților regionale.

În anul 2025, Regiunea de Dezvoltare Sud a continuat să facă progrese în domeniul infrastructurii edilitare. La moment, nu sunt accesibile date actualizate privind alți indicatori ai infrastructurii edilitare, iar informațiile prezentate se referă exclusiv la rata de acces la rețelele publice de apă și canalizare .Datele disponibile arată următoarele succese:

Tabelul nr. 3. Rata de acces a populației la rețelele publice de alimentare cu apă și canalizare

Anul	Indicator statistic ⁹					
	Rata de acces a populației la rețele publice de alimentare cu apă, %			Rata de acces a populației la rețele publice de canalizare, %		
	Total	Urban	Rural	Total	Urban	Rural
2020	65,5	79,9	59,7	10,5	37,3	0,5
2021	80,3	94,0	75,8	12,4	47,3	1,0
2022	82,7	95,2	79,1	12,1	49,8	1,3
2023	83,0	98,1	78,7	11,7	48,3	1,3
2024	85,3	95,6	82,0	14,0	52,8	1,5

Rata de acces la rețelele publice de alimentare cu apă a înregistrat o creștere constantă în perioada 2020–2024, de la 65,5% în 2020 la 85,3% în 2024, ceea ce reprezintă o majorare de 19,8 puncte procentuale. Comparativ cu anul 2023 (83,0%), în 2024 se atestă o nouă creștere, confirmând tendința pozitivă de extindere a infrastructurii de alimentare cu apă și sporirea accesului populației la servicii publice de bază.

În mediul urban, rata de acces a atins 95,6% în 2024 (față de 98,1% în 2023), iar în mediul rural s-a înregistrat o creștere semnificativă, de la 78,7% în 2023 la 82,0% în 2024. Această evoluție indică o îmbunătățire vizibilă a accesului în localitățile rurale și o reducere treptată a decalajului dintre mediul urban și cel rural, chiar dacă diferențele persistă.

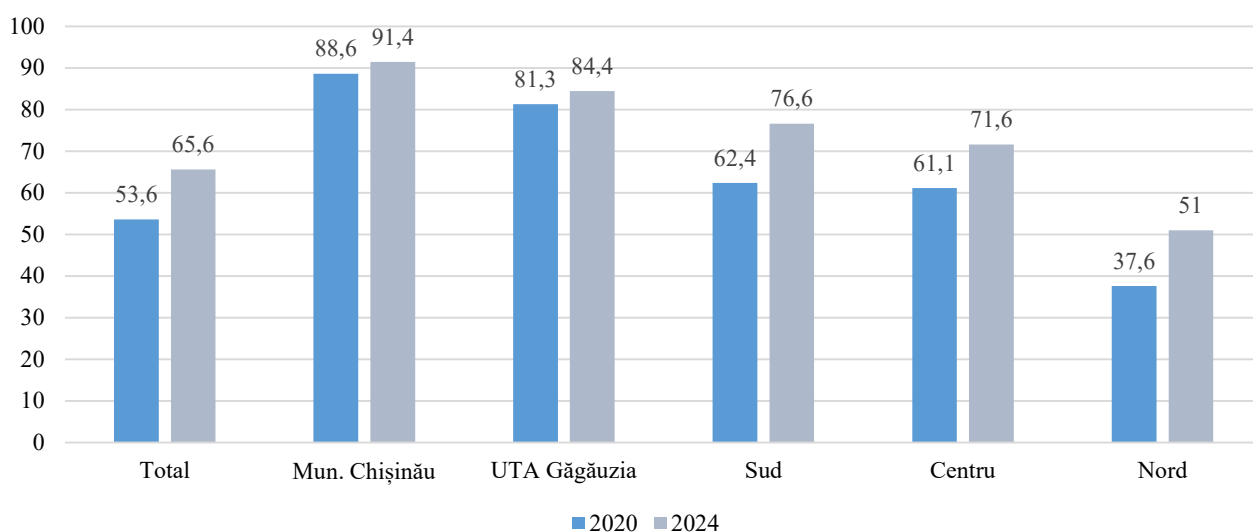
În ceea ce privește accesul la rețelele publice de canalizare, în 2024 se constată o creștere mai pronunțată comparativ cu anii precedenți. Rata totală a ajuns la 14,0%, față de 11,7% în 2023, ceea ce reprezintă un progres de 3,5 puncte procentuale față de 2020. În mediul urban, accesul a crescut la 52,8% în 2024 (comparativ cu 48,3% în 2023), iar în mediul rural s-a înregistrat o creștere ușoară, de la 1,3% la 1,5%.

Cu toate acestea, diferențele între mediul urban și rural rămân semnificative, în special în domeniul canalizării, unde accesul în zonele rurale este extrem de redus.

În concluzie, anul 2024 confirmă continuarea tendinței pozitive privind extinderea accesului la apă potabilă și marchează un progres mai vizibil în domeniul canalizării comparativ cu perioada 2020–2023. Totuși, infrastructura de canalizare, în special în mediul rural, necesită în continuare investiții prioritare pentru reducerea disparităților și asigurarea unor condiții adecvate de trai la nivel regional.

⁹ Informația este calculată în baza studiului prin sondaj în gospodării (bazat pe eșantion) „Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice (CBGC)”. Sursa: Informația oferită de către Biroul Național de Statistică, în baza solicitării cu Nr.64 din 10.02.2026

Figura nr. 2. Ponderea localităților deservite de sistemul public de alimentare cu apă, pe regiuni de dezvoltare, anul 2020- 2024, %¹⁰

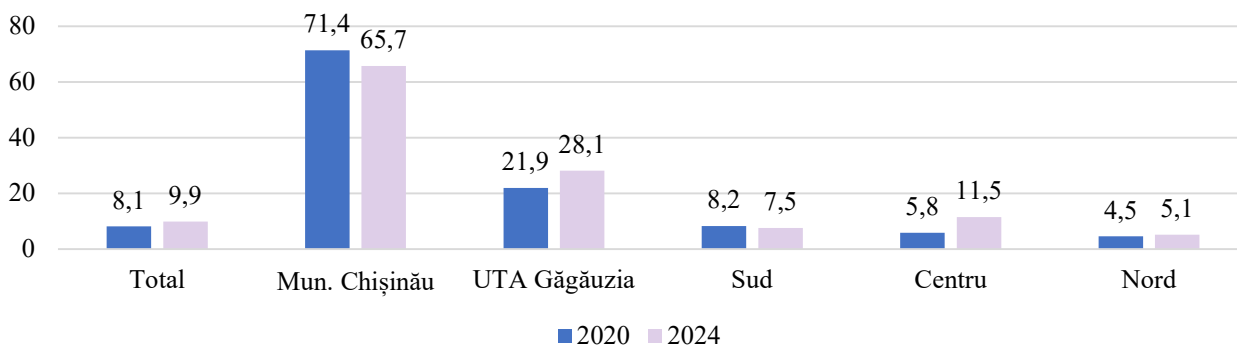

Analizând datele ce se referă la Ponderea localităților deservite de sistemul public de alimentare cu apă, pe regiune anul 2020-2024, de asemenea se atestă o creștere a numărului de localități deservite de sistemul de alimentare cu apă.

În anul 2024 localitățile din mun. Chișinău și UTA Găgăuzia dețin cel mai mare nivel de conectare la sistemele publice de alimentare cu apă fiind urmate de Regiunea Sud, Regiunea Centru și Nord. Regiunea Sud înregistrează o majorare cu 14,2% a ponderii localităților cu acces la sistemele publice de alimentare cu apă, în anul 2024 față de anul 2020, depășind toate regiunile la acest aspect. Ceea ce semnifică accelerarea accesului la sistemele publice de alimentare cu apă datorită proiectelor și programelor de dezvoltare regională și locală.

¹⁰ Sursa: https://statistica.gov.md/ro/activitatea-sistemelor-publice-de-alimentare-cu-apa-si-de-canalizare-in-anul-202-9780_61786.html

Figura nr. 3. Ponderea localităților deservite de sistemul public de canalizare, pe regiuni de dezvoltare, anul 2020- 2024, %¹¹

Cea mai mare pondere a localităților cu acces la sistemele publice de canalizare (Figura 4) s-a înregistrat în mun. Chișinău (65,7%), UTA Găgăuzia (28,1%) și regiunea Centru (7,5%), iar localitățile din regiunile Sud și Nord au cele mai mici rate de acces (7,5% și respectiv, 5,1%). Totuși se atestă o majorare cu 3,30% a ponderii localităților din Regiunea Sud cu acces la sistemul de canalizare comparativ cu anul 2020, aceasta fiind rezultatul implementării unui șir de proiecte în regiunea Sud.

În ceea ce privește accesul populației la sisteme de colectare a deșeurilor, conform răspunsului oferit de Biroul Național de Statistică la solicitarea ADR Sud, instituția nu deține, la acest moment, date statistice care să permită evaluarea acestui indicator.

Totodată, este important de menționat că acest indicator este monitorizat de către Ministerul Mediului, care colectează și analizează informații relevante în domeniul gestionării deșeurilor la nivel național.

¹¹ Sursa: https://statistica.gov.md/ro/activitatea-sistemelor-publice-de-alimentare-cu-apa-si-de-9780_61263.html

II Obiectivele programului

Întru realizarea viziunii strategice de dezvoltare regională, la nivelul RD Sud au fost identificate trei obiective generale în corespundere cu direcțiile strategice stabilite în SNDR 2022-2028, adaptate la necesitățile și specificul regiunii.

Tabelul nr. 4.

Prezentarea schematică a viziunii și obiectivelor strategice stabilite la nivelul RD Sud

Viziunea strategică		
Sprijinirea creșterii competitivității și dezvoltării durabile a Regiunii de Dezvoltare Sud, ajustarea disparităților și creșterea calității vieții cetățenilor		
Obiectiv General 1 Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă a Regiunii de Dezvoltare Sud	Obiectiv General 2 Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii	Obiectiv General 3 Îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de implementare a politicii de dezvoltare regională
Direcții prioritare 1.1. Consolidarea rolului și funcțiilor orașelor în sporirea competitivității regiunii 1.2. Îmbunătățirea mediului antreprenorial în regiune 1.3. Identificarea și promovarea specializării inteligente în regiune 1.4. Cooperarea regională și transfrontalieră	Direcții prioritare 2.1. Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare de bază din regiune 2.2. Dezvoltarea infrastructurii de suport pentru afaceri 2.3. Sprijinirea procesului de adaptare a regiunii la schimbările climatice, prevenirea riscurilor și reziliența în fața dezastrelor	Direcții prioritare 3.1. Eficientizarea operațională a procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională 3.2. Consolidarea mecanismului de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională 3.3. Dezvoltarea capacităților actorilor regionali în domeniile relevante politicii de dezvoltare regională

Obiectiv General 1: Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă a RD Sud

Conform prevederilor POR Sud 2022-2025, creșterea competitivității și ocuparea forței de muncă rămân priorități esențiale pentru dezvoltarea socio-economică a Regiunii de Dezvoltare Sud. Strategia vizează stimularea dezvoltării orașelor ca centre de creștere a competitivității regionale și generarea de noi locuri de muncă.

Potrivit BNS în anul 2024, în Regiunea de dezvoltare Sud au raportat activitatea 4225 agenți economici, înregistrându-se creșterea numărului de entități cu 23,8 % față de anul 2020 când în RD Sud existau 3220 agenți economici. Majoritatea întreprinderilor fac parte din categoria întreprinderile mici și mijlocii și reprezintă 99,7% din numărul total, iar întreprinderile mari 0,3% ceea ce arată că în regiune se investește puțin în afaceri mari sau proiecte de amploare. Astfel putem observa că față de începutul perioadei de raportare inclusă în POR, ponderea numărului de IMM s-a mărit cu 0,05%.

. Chiar dacă numărul întreprinderilor mari este foarte mic, ele au un rol important pe piața muncii. Acestea angajează aproximativ 12,5% din totalul salariaților, ceea ce înseamnă că fiecare întreprindere mare, are mult mai mulți angajați decât o întreprindere de dimensiune mică sau mijlocie.

1.1 Consolidarea rolului și funcțiilor orașelor în sporirea competitivității regiunii

În vederea realizării acestei direcții prioritare, au fost planificate pentru a fi implementate un set de acțiuni care vor fi concentrate pe următoarele măsuri:

Dezvoltarea orașelor-poli de creștere din RD Sud

Măsura respectivă are ca scop sprijinirea dezvoltării municipiului Cahul ca pol de creștere regională, susținând, astfel și dezvoltarea zonelor rurale proxime acestui municipiu.

În acest sens, în perioada de referință au fost parcurși următorii pași:

1. Planul de acțiuni ADR Sud-UIP Cahul pentru implementarea PNDOPC 2021-2027, Etapa II, 2025 elaborat și aprobat;
2. 3 consultări oferite UIP Cahul cu privire la evaluarea finală a Strategiei de dezvoltare socio-economică a mun. Cahul și inițierea procesului de elaborare a Strategiei pentru următoarea perioadă de programare, inclusiv actualizarea POL Cahul;
3. 8 consultări cu privire la actualizarea POL Cahul;
4. 1 analiză a POL Cahul efectuată cu includerea solicitărilor de ajustare în corespundere cu prevederile HG nr.916/2020 actualizată;
5. 1 ședință aferentă actualizării POL Cahul organizată și desfășurată;
6. 5 consultări cu privire la atragerea surselor externe de finanțare;
7. 2 note conceptuale elaborate și aplicate în parteneriat cu primăria mun. Cahul și Ministerul Culturii al RM în cadrul concursului de selectare a proiectelor de dezvoltare pentru centrele urbane – apel pe listă, ediția 2025.

Tabelul nr.5. (detalii anexa 1)

<i>Proiecte în domeniul MITERUP incluse în PAF din FNDRL pentru anul 2025, MDL</i>				
Denumirea proiectului	Costul proiectului			
	Estimat, conform CF	solicitat din FNDRL	Contribuția beneficiarului	Contractat
1	2	3	4	5
Finalizarea sistemului de iluminat public stradal pe tot teritoriul municipiului Cahul	53.539.130,00	46.579.040,00	6.960.090,00	36.794.476,54
TOTAL	53.539.130,00	46.579.040,00	6.960.090,00	36.794.476,54

Revitalizarea economică și socială a orașelor mici din RD Sud și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice

Intervențiile pentru măsura respectivă sunt orientate pe procesul de revitalizare urbană a orașelor din regiunea Sud, având la bază programele de revitalizare urbană, specificând soluții de amenajare a zonelor urbane în funcție de necesitățile orașelor.

În acest sens, au fost remise 7 scrisori în adresa APL I Basarabeasca, Cantemir, Taraclia și Căușeni cu privire la posibilitatea de elaborare a PRU cu suportul tehnic al ADR Sud.

Subsidiar, au fost organizate și desfășurate 2 ședințe de lucru cu privire la elaborarea PRU Căușeni.

Totodată, au fost oferite 32 consultări către APL urbane (Cahul, Căușeni, Cantemir) cu privire la elaborarea și evaluarea programelor.

În cadrul acestei direcții prioritare au fost aprobate cinci proiecte în domeniul revitalizării urbane, conform planului actualizat de implementare a POR Sud. Costurile estimate au fost revizuite și aprobate la nivel național, în cadrul ședinței CNCDDL.

Tabelul nr.6. (detalii anexa 2)

<i>Proiecte în domeniul RUDISP incluse în PAF din FNDRL pentru anul 2025, MDL</i>				
Denumirea proiectului	Costul proiectului			
	Estimat, conform CF	solicitat din FNDRL	Contribuția beneficiarului	Contractat
1	2	3	4	5
Consolidarea revitalizării urbane prin dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice în sectorul Căușenii Vechi din orașul Căușeni.	20.808.958,00	18.209.357,32	2.599.600,68	15.702.234,38
Reabilitarea energetică a clădirii grădiniței de copii Nr.4 din municipiul Cahul.	19.994.790,00	17.995.310,00	1.999.480,00	12.364.103,03
Valorificarea patrimoniului și revitalizarea centrului istoric Kizil.	9.980.000,00	9.000.000,00	980.000,00	8.863.268,28
Crearea complexului turistic „Valul lui Traian”.	18.602.190,00	16.741.971,00	1.860.219,00	15.633.457,25
Revitalizarea Casei de Cultură din orașul Cimișlia	33.159.723,97	29.750.000,00	3.409.723,57	-
TOTAL	102.545.661,97	91.696.638,32	10.849.023,25	52.563.062,94

1.2 Îmbunătățirea mediului antreprenorial în regiune

Dezvoltarea economiei regionale reprezintă un factor important în consolidarea competitivității regiunii, astfel fiind asigurat un nivel crescut al veniturilor populației din surse durabile. Prin urmare, o prioritate de bază pentru RD Sud rămâne a fi dezvoltarea sectorului privat prin îmbunătățirea culturii antreprenoriale și, respectiv, valorificarea oportunităților de dezvoltare a antreprenoriatului prin inovații. În acest context, intervențiile sistemice vor fi orientate spre:

✓ Dezvoltarea mediului antreprenorial

În contextul apelului pe listă, lansat de MIDR în 2025, ADR Sud a elaborat și aplicat în colaborare cu primăria mun. Cahul o notă conceptuală aferentă implementării PNDOPC 2021-2027 și Planul Operațional Local de dezvoltare a orașului-pol de creștere mun. Cahul 2022-2027 și anume proiectul „Construcția și amenajarea pieței agroalimentare regionale din mun. Cahul, etapa IP”.

Ulterior aprobării notei conceptuale, a fost elaborată și depusă cererea completă de finanțare, iar în urma rezultatelor evaluării cererilor de finanțare depuse în cadrul concursului de selectare a proiectelor de dezvoltare a centrelor urbane, apel pe listă, ediția aprilie 2025, proiectul a fost aprobat și inclus în Documentul Unic de Program (DUP) 2025–2027, conform Deciziei CNCDDL nr. 60 din 12.09.2025.

<i>Proiecte în domeniul CSAE incluse în DUP 2025-2027</i>	
<i>Denumirea proiectului</i>	<i>Costul proiectului</i>

	<i>Estimat, conform CF</i>	<i>solicitat din FNDRL</i>	<i>Contribuția beneficiarului</i>	<i>Contractat</i>
1	2	3	4	5
Construcția și amenajarea pieței agroalimentare regionale din mun. Cahul, etapa II	35.548.740,00	15.000.000,00	20.548.740,00	-
TOTAL	35.548.740,00	15.000.000,00	20.548.740,00	-

✓ Sporirea atractivității turistice

În cadrul Documentului Unic de Program (DUP) pentru anii 2025–2027, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 160/2025, s-a prevăzut dezvoltarea unor intervenții strategice în domeniul turismului regional, în scopul valorificării potențialului cultural și sporirii atractivității Regiunii de Dezvoltare Sud.

În contextul apelului pe listă din cadrul concursului de selectare a proiectelor de dezvoltare pentru centrele urbane-apel pe listă, ediția aprilie 2025, lansat de Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, ADR Sud a elaborat Nota conceptuală și Cererea de Finanțare pentru proiectul „Finisarea construcției edificiului Teatrului Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hașdeu” din mun. Cahul”, documente pregătite și depuse în strânsa cooperare cu autoritățile administrației publice centrale și alți actori relevanți, în baza priorităților stabilite la nivel regional și a necesităților identificate în teritoriu.

Ulterior, în vederea consolidării listei de proiecte prioritare, CNCDR a aprobat, prin Decizia nr. 27 din 06.06.2025, modificarea Anexei nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 160/2025, pentru perioada 2025-2027. Printre proiectele avizate se numără și „Finisarea construcției edificiului Teatrului Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hașdeu” din mun. Cahul.

Tabelul nr. 7.

<i>Proiecte în domeniul SAT incluse în PAF din FNDRL pentru anul 2025, MDL</i>				
<i>Denumirea proiectului</i>	<i>Costul proiectului</i>			
	<i>Estimat, conform CF</i>	<i>solicitat din FNDRL</i>	<i>Contribuția beneficiarului</i>	<i>Contractat</i>
1	2	3	4	5
Finisarea construcției edificiului Teatrului Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hașdeu” din mun. Cahul	16.215.000,00	14.593.580,00	1.624.520,00	-
TOTAL	16.215.000,00	14.593.580,00	1.624.520,00	-

Totodată, Agenția a participat și a promovat portofoliul de proiecte și potențialul RD Sud în cadrul evenimentului „Ziua autonomiei locale și a lucrătorului din administrația publică locală”, inclusiv „Ziua Europei”, „Ziua ușilor deschise - Construim viitorul european al Regiunii Sud”.

1.3 Identificarea și promovarea specializării inteligente în regiune

Măsura respectivă are ca scop sprijinirea sectoarelor cu cel mai ridicat potențial de specializare inteligentă din Regiunea Sud, generând un impact major asupra creșterii economice prin sporirea gradului regional de inovare, de cercetare și antreprenorial.

Astfel, ADR Sud a avut o ședință comună de discuții cu reprezentanții PNUD Moldova privind crearea și dezvoltarea micro-clusterelor locale cu specializare economică inteligentă în cadrul proiectului Elvețian-PNUD „Piețe Reziliente și Incluzive în Moldova”.

Subsidiar, a fost organizat un eveniment de brokeraj în parteneriat cu ANCD, IP Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul dedicat inovării și transferului tehnologic în domeniile: Agricultură și procesarea producției agricole/Agricultură durabilă și securitate alimentară, reunind actori-cheie din mediul academic și de afaceri.

Ulterior, ADR Sud a promovat domeniile cu potențial de specializare inteligentă pentru RD Sud în cadrul a 2 evenimente naționale „Dialog strategic privind implementarea Programului național de specializare inteligentă „SMART MOLDOVA” și Coferința „DIALOG PRO-INDUSTRIE: Catalizatorul Viitorului Industrial al Republicii Moldova”, organizată de CCI a RM, participând în calitate de panelist.

La data de 18.12.2025 a fost semnat Acordul de colaborare între ADR Sud și Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare, care are drept scop consolidarea cooperării instituționale în vederea promovării cercetării, inovării și transferului tehnologic, prin schimb de informații, organizarea de acțiuni comune și susținerea inițierii și dezvoltării proiectelor regionale și europene, contribuind astfel la implementarea principiilor de specializare inteligentă și la creșterea competitivității Regiunii de Dezvoltare Sud.

1.4 Cooperarea regională și transfrontalieră

În perioada de raportare, ADR Sud a participat la sesiunile de instruire aferente apelurilor de proiecte lansate în cadrul Programului URBACT IV - rețele de transfer și Interreg România-Republica Moldova 2021-2027 – apel la scară mică SMALL2. În acest sens, s-au realizat acțiuni pentru identificarea partenerilor de proiecte, fiind solicitat suportul Cancelariei de Stat a RM și a ADR Sud Est România. Subsecvent, agenția a informat APL din RDS cu privire la posibilitatea de participare în cadrul apelurilor respective, fiind oferite consultări aferente.

De asemenea, a fost elaborat și aplicat un proiect în cadrul apelului de granturi mici în RM în 2025 lansat de Agenția Slovacă pentru Cooperare Internațională în Dezvoltare împreună cu Ambasada Republicii Slovace pentru Cooperare.

Totodată, în perioada de referință, pentru promovarea și asigurarea transparenței și vizibilității activităților desfășurate de ADR Sud în realizarea obiectivelor de dezvoltare regională, pe pagina oficială a instituției au fost publicate peste 170 de comunicate informative. Ca rezultat al mediatizării constante, site-ul ADR Sud a înregistrat un număr de 4.590.786 de vizualizări.

Pentru a asigura un impact mai mare și o diseminare cât mai largă a informațiilor către public, precum și pentru promovarea politicii de dezvoltare regională, ADR Sud a utilizat rețelele de socializare, în special Facebook și LinkedIn, ca platforme de comunicare. În total, pe aceste rețele au fost realizate 179 de postări, care au înregistrat un impact de 618.437 de persoane, contribuind astfel la creșterea vizibilității activității instituției și a rezultatelor obținute.

Obiectiv General 2: sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii

Potrivit POR Sud 2022-2025, creșterea coeziunii teritoriale și diminuarea disparităților intra-regionale reprezintă obiective prioritare. Se urmărește dezvoltarea echilibrată a zonelor urbane și rurale prin îmbunătățirea accesului populației la servicii publice de calitate, extinderea infrastructurii de alimentare cu apă, epurarea apelor uzate, reciclarea deșeurilor, promovarea ocupării și sprijinirea mobilității forței de

muncă, și sporirea eficienței energetice. Abordarea acestor probleme ar contribui la îmbunătățirea calității vieții din spațiul rural și la reducerea disparităților de dezvoltare economică și socială față de mediul urban.

2.1 Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare de bază la nivelul RD Sud

În vederea realizării direcției privind îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare în domeniul aprovizionare cu apă și sanitație, în RD Sud au fost aprobate spre finanțare 19 proiecte.

Finanțarea acestora fiind asigurată din sursele FNDRL cât și contribuțiile autorităților aplicante. Activitățile planificate întru realizarea direcției respective, se axează pe facilitarea din partea ADR Sud a procesului de implementare a proiectelor din domeniul AAS.

Pentru realizarea obiectivelor de dezvoltare a sectorului AAS în regiune, ADR Sud implementează în perioada anilor 2022 – 2025 următoarele proiecte cu impact regional din sursele FNDRL:

Tabelul nr.7 (detalii anexa 3)

<i>Proiecte în domeniul AAS incluse în PAF din FNDRL pentru anul 2025, MDL</i>				
Denumirea proiectului	Costul proiectului			
	Estimat, conform CF	Solicitat din FNDRL	Contribuția beneficiarului	Contractat
1	2	3	4	5
Apeduct magistral Ștefan Vodă -Căușeni-Căinari	5.555.555,00	-	555.555,55	510.600,00
Extinderea sistemului de canalizare în orașul Cimișlia	37.911.290,00	33.627.807,08	4.283.482,92	36.254.009,97
Modernizarea stației de epurare a apelor uzate din or. Căușeni, etapa II și construcția sistemului de canalizare în sectorul ”Căușenii Vechi”	73.458.760,00	58.260.142,56	15.198.617,44	72.799.570,19
Asigurarea bunei funcționalități a stației de epurare prin extinderea rețelelor de canalizare și regionalizarea serviciului.	66.397.030,00	56.660.569,52	9.736.460,48	62.517.178,85
Construcția apeductelor magistrale Iargara-Borogani, Iargara-Tigheci și a rețelelor de apeduct interioare în localitățile Băiuș, Cociulia Nouă, Tigheci și Cuporani din r. nul. Leova.	46.283.370,00	41.654.980,66	4.628.389,34	36.176.410,96
Construcția apeductelor interioare în satele Tomai și Sărata Răzeși, raionul Leova.	38.374.910,00	31.554.106,00	6.820.804,00	-
Construcția apeductului magistral Sărata Nouă-Sărăteni cu conectarea localităților Seliște, Cazangic, Beștemac,	58.494.800,00	52.413.539,99	6.081.260,01	57.716.342,25

Proiecte în domeniul AAS incluse în PAF din FNDRL pentru anul 2025, MDL

Denumirea proiectului	Costul proiectului			
	Estimat, conform CF	Solicitat din FNDRL	Contribuția beneficiarului	Contractat
1	2	3	4	5
Troian, Vozniseni, Sărăteni, Orac, Ceadâr.				
Finalizarea stației de pompare a apelor reziduale pentru îmbunătățirea infrastructurii de canalizare în regiunea de Nord-Vest a orașului Cimișlia	7.000.000,00	7.000.000,00	-	-
Finalizarea construcției sistemului de evacuare și epurare a apelor uzate în s. Valea Perjei, r-nul Cimișlia	6.044.875,46	6.044.880,60	-	-
Modernizarea stației regionale de epurare a apelor uzate prin mărirea capacității	35.097.636,00	31.587.872,40	3.509.763,00	-
Extinderea rețelelor de canalizare din orașul Căușeni, etapa finală	71.935.764,00	60.000.000,00	11.935.764,00	-
Reabilitarea sistemului de apeduct și construcția sistemului de canalizare în sectoarele „Malina”, „Taiwani/Centru”, „Cogîlnic”, s. Bogdanovca Nouă din orașul Cimișlia	47.804.310,00	43.000.000,00	4.804.310,00	-
Construcția magistralei de apeduct pentru satele raionului Cantemir (Cantemir, Lărguța, Cîrpești, Țiganca	52.484.520,00	47.236.068,00	5.248.452,00	-
Construcția apeductelor magistrale spre satul Frumușica și Cîzlar și construcția rețelelor de apeduct interioare și canalizare în localitățile Sărăteni, Covurlui și Cîzlar din raionul Leova	62.928.230,00	54.118.270,00	8.809.960,00	-
Construcția rețelei de canalizare în satul Ursoaia, raionul Căușeni	48.400.000,00	43.560.000,00	4.840.000,00	-
Regionalizarea serviciului de canalizare în satul Opaci și comuna Baccealia, prin conectarea la rețeaua și stația de	65.310.566,00	58.779.509,40	6.531.056,00	-

<i>Proiecte în domeniul AAS incluse în PAF din FNDRL pentru anul 2025, MDL</i>				
Denumirea proiectului	Costul proiectului			
	Estimat, conform CF	Solicitat din FNDRL	Contribuția beneficiarului	Contractat
1	2	3	4	5
pompare a apelor uzate din satul Zaim				
Servicii de canalizare calitative pentru populația comunei Manta, r. Cahul	54.357.600,00	48.741.900,00	5.615.700,00	-
Construcția sistemului de canalizare în satul Crihana Veche, Cahul, și conectarea la operatorul regional SA Apă Canal Cahul (parte a proiectului co-finanțat de KFW)	24.131.674,98	21.718.507,48	2.413.167,50	-
Evacuarea și epurarea apelor uzate din satul Baimaclia și satul Taraclia r-nul Căușeni	41.956.690,00	37.761.021,00	4.195.669,00	-
TOTAL	843.927.581,44	733.719.174,69	105.207.411,24	265.597.112,22

În domeniul AAS, pe parcursul anului 2025, au fost finalizat 2 proiecte: „Modernizarea stației de epurare a apelor uzate din or. Căușeni, etapa II și construcția sistemului de canalizare în sectorul „Căușenii Vechi” și „Asigurarea bunei funcționalități a stației de epurare prin extinderea rețelelor de canalizare și regionalizarea serviciului” au fost construite circa 36,7 km de rețelele de canalizare, modernizarea Stației de Epurare a Apelor Uzate și 7 stații de pompare a apelor uzate. Aceste proiecte se afla în etapa de post implementare, în cadrul căreia se monitorizează asigurarea durabilității

2.2 Dezvoltarea infrastructurii de suport pentru afaceri

Elementul cheie al acestei măsuri reprezintă crearea de noi structuri regionale și locale de sprijinire a afacerilor, modernizarea și extinderea celor existente având ca scop atragerea investițiilor, revigorarea și dezvoltarea economiilor locale și regionale.

Pentru realizarea obiectivelor de dezvoltare a sectorului VIA în regiune, ADR Sud implementează următoarele proiecte cu impact regional din sursele FNDRL:

Tabelul nr.8 (detalii anexa 4)

<i>Proiecte în domeniul VIA incluse în PAF din FNDRL pentru anul 2025 MDL</i>				
Denumirea proiectului	Costul proiectului			
	Estimat, conform CF	Actualizat	Contribuția beneficiarului	Contractat
1	2	3	4	5
Racordarea la utilități a subzonei nr.18 (Cahul) din cadrul ZEL Bălți	10.464.190,00	13.315.770,00	1.353.228,44	12.541.244,14
Servicii inovative ale Incubatorului de Afaceri Cimișlia pentru dezvoltarea noilor afaceri din regiune	17.766.880,00	15.561.000,00	1.561.000,00	13.509.531,63
TOTAL	28.231.070,00	28.876.770,00	2.914.228,44	26.050.775,77

2.3 Sprijinirea procesului de adaptare a regiunii la schimbări climatice, prevenirea riscurilor și reziliența în fața dezastrelor:

Măsura respectivă pune accentul pe sprijinirea eficienței energetice și extinderea utilizării energiei din surse regenerabile în infrastructurile publice. Astfel, ADR Sud nu a realizat acțiuni concrete pe această măsură, însă la moment sunt realizate implicit acțiuni de eficientizare energetică în cadrul a 3 proiecte implementate din mijloacele FNDRL pe direcția proricară: Consolidarea rolului și funcțiilor orașelor în sporirea competitivității regiunii.

Proiectele vizează modernizarea infrastructurii educaționale, dintre care două sunt orientate spre instituții de educație timpurie (grădinițe), iar unul către o instituție de învățământ liceal, intervențiile incluzând măsuri de reabilitare termică, optimizare a consumului energetic și îmbunătățire a condițiilor de confort pentru beneficiari.

II. Obiectivul general

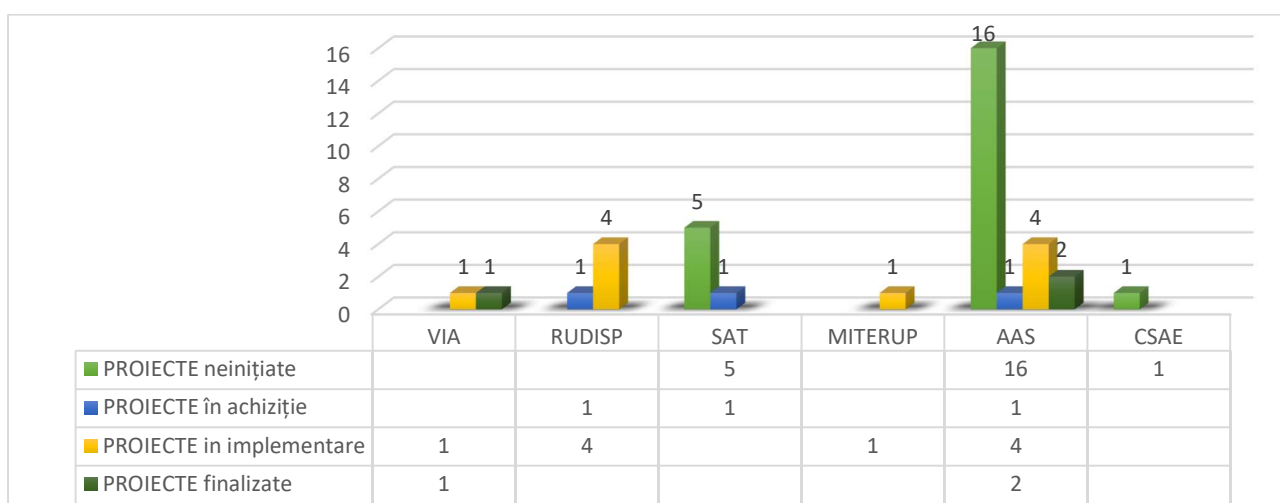
Îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de coordonare și implementare a politicii de dezvoltare regională:

Implementarea cu succes a politicii de dezvoltare regională presupune un efort conjugat al MIDR, ADR Sud, CRD Sud, APL și agenților economici regionali, fiind susținută prin intermediul fondurilor naționale precum și a celor oferite de donatori externi.

Finanțarea politicii de dezvoltare regională este asigurată de-a lungul timpului din Fondul național pentru dezvoltare regională și locală, pentru care anual din bugetul statului sunt alocate mijloace bănești pentru finanțarea proiectelor regionale.

Conform graficului de mai jos, putem aprecia situația aferentă numărului de proiecte aprobate în DUP 2025-2027 pentru RD Sud, inclusiv numărul de proiecte implementate din FNDRL.

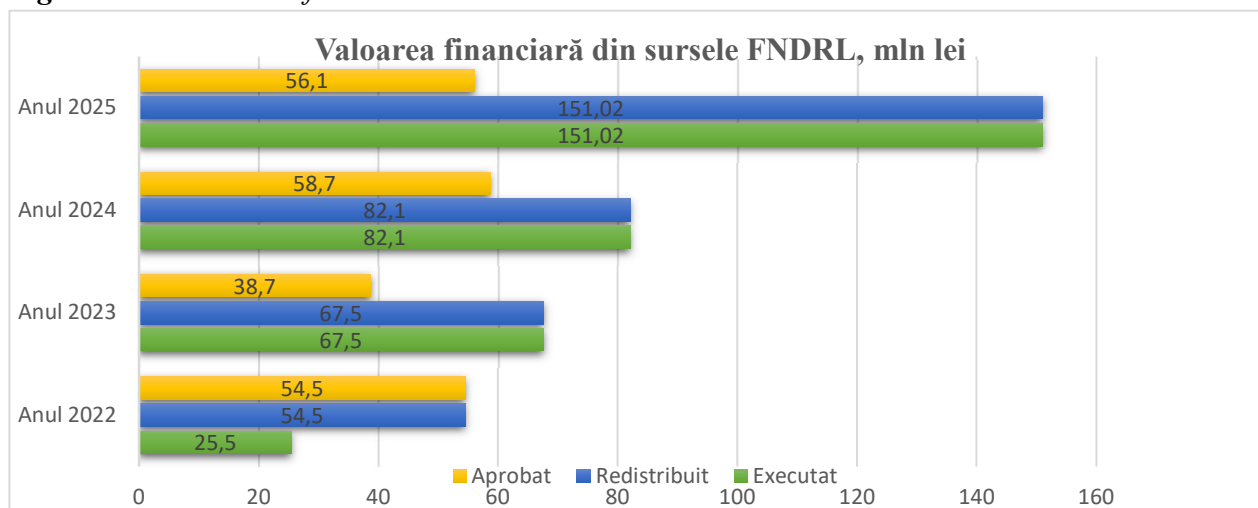
Figura nr.4. Proiecte aprobate/inițiate DUP 2025-2027

În acest context, putem aprecia că alocarea, redistribuirea și execuția fondurilor pentru perioada 2022–2025 au fost gestionate eficient, contribuind semnificativ la atingerea obiectivelor de dezvoltare regională stabilite și la asigurarea unei creșteri durabile a Regiunii de Dezvoltare Sud. Rezultatele obținute demonstrează capacitatea regiunii de a valorifica resursele financiare disponibile pentru dezvoltarea infrastructurii, sporirea competitivității economice și îmbunătățirea calității vieții locuitorilor.

Totodată, anul de implementare 2025 a marcat un nivel record al mijloacelor financiare gestionate, în valoare de 151,02 milioane lei, fapt ce reflectă atât consolidarea capacității instituționale de absorbție a fondurilor, cât și dinamica sporită a investițiilor realizate la nivel regional.

Figura nr.5. Valoarea financiară din sursele FNDRL

Scopul acestui obiectiv este acela de a îmbunătăți managementul procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională. În acest sens, întru realizarea acestui deziderat, acțiunile au fost orientate spre:

- Eficientizarea operațională a procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională;
- Consolidarea mecanismului de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională;
- Dezvoltarea capacităților actorilor regionali în domeniile relevante politicii de dezvoltare regională.

Realizarea acestui obiectiv necesită consolidarea tuturor actorilor instituționali implicați în procesul dezvoltării regionale asigurând o abordare unică și integrată de planificare, coordonare și evaluare a investițiilor publice direcționate spre dezvoltarea regiunilor. Acest fapt, presupune o comunicare între actorii responsabili cât mai eficientă, concentrarea eforturilor comune necesare implementării politicii de dezvoltare regională, dar și experiențele noi aferente politicii de dezvoltare regională.

3.1 Eficientizarea operațională a procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională

Această direcție presupune eficientizarea procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională, prin realizarea următoarelor 2 măsuri:

- **Facilitarea procesului de mobilizare de finanțări adiționale și consolidarea parteneriatelor cu partenerii de dezvoltare**

În scopul facilitării de către ADR Sud a procesului de mobilizare de finanțări adiționale ce ar susține accelerarea dezvoltării socio-economice a RD Sud, Agenția a oferit consultanță pentru APL din RDS cu privire la mecanismul de stabilire a colaborărilor/parteneriatelor cu entități atât din RM, cât și din extern, inclusiv pe domeniul de atragere a investițiilor străine.

De asemenea, agenția a participat la ședința de discuții cu reprezentanții SFPL Moldova privind organizarea campaniilor de informare „Facem investiții sustenabile BGK”. Totodată, au avut loc discuții cu reprezentanții platformei internaționale „Investment Management Exhibition” cu privire la facilitarea invitației de participare a ADR Sud la conferința internațională organizată în Frankfurt, Germania în scopul promovării profilului investițional al RDS și atragerii de investiții străine.

Complementar, ADR sud a inițiat procedura de elaborare și încheiere a unui Acord de parteneriat cu Agenția națională pentru cercetare și dezvoltare din RM, în acest sens fiind elaborat și remis proiectul de acord către ANCD. De asemenea, au fost inițiate discuții cu Agenția de Dezvoltare Durabilă din Brașov pentru stabilirea colaborării ulterioare.

- **Desfășurarea activităților de monitorizare și evaluare a proiectelor de dezvoltare regională**

Activitățile acestei măsuri sunt axate pe monitorizarea proiectelor implementate în Regiunea de Dezvoltare Sud, urmărind atingerea rezultatelor, respectarea planurilor de durabilitate și evaluarea impactului post-implementare. Informațiile colectate, inclusiv prin monitorizarea continuă a indicatorilor de realizare și actualizarea periodică a datelor privind proiectele cu impact regional, sunt valorificate pentru îmbunătățirea planificării și implementării viitoarelor intervenții.

Exercițiul de evaluare a proiectelor a fost inițiat în conformitate cu Instrucțiunea privind monitorizarea și evaluarea implementării proiectelor de dezvoltare regională aprobată prin ordinul MADRM nr. 149 din 23.07.2021. Scopul acestuia a fost de a aprecia eficacitatea acțiunilor întreprinse în cadrul proiectului precum și progresul realizat în raport cu obiectivele stabilite.

Pentru perioada de raportare au fost elaborate rapoartele de evaluare a impactului pentru proiectele „Aprovizionarea cu apă potabilă a localităților Sîrma, Tochile-Răducani și Tomai din raionul Leova – Etapa I (Sîrma și Tochile-Răducani)” și „Construcția sistemului de canalizare în sectorul Valul lui Traian și modernizarea stației de epurare din orașul Căușeni”. Rapoartele evidențiază gradul de realizare a obiectivelor stabilite, nivelul de funcționalitate a infrastructurii create, respectarea prevederilor planurilor de durabilitate, precum și impactul intervențiilor asupra îmbunătățirii condițiilor de trai și a accesului populației la servicii publice esențiale de alimentare cu apă și canalizare.

Ulterior, rezultatele evaluărilor au fost prezentate membrilor Consiliului Regional pentru Dezvoltare Sud, acestea demonstrând că intervențiile realizate au generat efecte pozitive și durabile la nivel local, au contribuit la creșterea calității și fiabilității serviciilor prestate, precum și la consolidarea infrastructurii de utilități publice în beneficiul comunităților vizate.

Un accent important a fost pus pe evaluarea durabilității proiectelor în etapa post-implementare, având ca scop aprecierea modului în care rezultatele obținute sunt menținute, utilizate și valorificate de către beneficiari după finalizarea intervențiilor. Astfel, au fost desfășurate o serie de activități axate pe monitorizarea, evaluarea și asigurarea durabilității proiectelor de dezvoltare regională.

În acest context, au fost realizate vizite de monitorizare în cadrul a cinci proiecte din domeniul prioritar ale dezvoltării regionale, aflate în perioada de asigurare a durabilității:

- **Eficiența Energetică:**

„Sporirea eficienței energetice a Liceului Teoretic Matei Basarab” din orașul Basarabeasca și „Sporirea eficienței energetice a Liceului Teoretic „Constantin Spătaru”” or. Leova;

Concluzie: În urma evaluării efectuate la Liceul Teoretic „Matei Basarab” din orașul Basarabeasca și Liceul Teoretic „Constantin Spătaru” din orașul Leova, se constată că investițiile realizate sunt menținute într-o stare bună de funcționare și sunt gestionate corespunzător de către administrațiile instituțiilor. Lucrările de eficiență energetică, inclusiv instalarea sistemelor moderne de ventilare și îmbunătățirea izolației termice, contribuie la menținerea unui regim termic confortabil în incinta liceelor pe parcursul perioadei reci a anului. Astfel, elevii și cadrele didactice beneficiază de condiții moderne și sigure pentru desfășurarea procesului educațional, iar instituțiile au devenit mai eficiente energetic și mai atractive pentru comunitate.

- **Aprovizionarea cu apă și sanitație:**

„Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă a localităților Iargara, Filipeni, Romanovca și Cupcui” și „Extinderea sistemului de canalizare în orașul Leova. Construcția stației de pompare a apelor uzate în orașul Leova”;

Concluzie: În general, sistemele de alimentare cu apă din localitățile Iargara, Filipeni, Romanovca și Cupcui funcționează în parametri normali, iar lucrările de întreținere și intervențiile necesare sunt realizate în timp util, asigurând continuitatea serviciului pentru populație. Gradul de conectare la sistemele de

apeduct este relativ bun, variind între aproximativ 63% și 83% din numărul total de gospodării. Totodată, sistemul de canalizare din orașul Leova și stația de pompare a apelor uzate funcționează conform specificațiilor tehnice, fără probleme majore în exploatare, însă gradul de conectare rămâne relativ redus (circa 34%), fiind necesară continuarea eforturilor de racordare a gospodăriilor la rețeaua existentă.

- Valorificarea infrastructurii de afaceri:

„Racordarea la utilități a subzonei nr. 18 (Cahul) din cadrul Zonei Economice Libere „Bălți””.

Concluzie: Infrastructura creată în cadrul proiectului este valorificată prin realizarea unor investiții concrete, cea mai importantă fiind construcția și punerea în funcțiune a unui parc fotovoltaic cu o capacitate de 7 MW pe o suprafață de 11 ha în subzona 18, de către rezidentul USBA S.R.L. Această investiție contribuie la producerea energiei regenerabile și la valorificarea infrastructurii dezvoltate, menținând totodată interesul pentru atragerea altor potențiali investitori în zonă.

Vizitele în teren au avut ca obiective principale: evaluarea menținerii funcționalității infrastructurii modernizate, analiza modului de exploatare a investițiilor, verificarea respectării indicatorilor de rezultat și aprecierea impactului intervențiilor la nivel local (reducerea consumului de energie, îmbunătățirea serviciilor publice, crearea premiselor pentru dezvoltare economică).

În cadrul deplasărilor au fost organizate discuții cu reprezentanții autorităților publice locale și ai instituțiilor beneficiare, fiind examinate aspecte privind alocarea resurselor pentru întreținere, capacitatea tehnică de operare și măsurile întreprinse pentru prevenirea riscurilor ce pot afecta sustenabilitatea investițiilor.

Complementar activităților de monitorizare desfășurate în teren, în perioada de raportare au fost solicitate planurile de durabilitate pentru alte trei proiecte finalizate în anul 2025, care au intrat în etapa post-implementare:

- *Asigurarea bunei funcționalități a stației de epurare prin extinderea rețelelor de canalizare și regionalizarea serviciului;*

- *Modernizarea stației de eourare a apelor uzate din orașul Căușeni, etapa II și construcția sistemului de canalizare în sectorul „Căușeni Vechi”;*

- *Extinderea sistemului de canalizare din orașul Cimișlia” (Plan de durabilitate este solicitat pentru 4 Subproiecte finalizate din cele 5)*

Aceste proiecte urmează să fie incluse în procesul sistematic de monitorizare post-implementare pentru perioada 2026–2028, cu monitorizări periodice privind funcționalitatea investițiilor, respectarea angajamentelor asumate și nivelul de sustenabilitate a rezultatelor obținute.

Prin desfășurarea acestor activități, Agenția contribuie activ la consolidarea rezultatelor obținute, urmărind ca investițiile realizate să fie menținute funcționale și să genereze efecte pozitive pe termen lung pentru comunitățile din Regiunea de Dezvoltare Sud.

3.2 Consolidarea mecanismului de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională

Scopul acestei direcții este de a efectua cartografierea anuală a proiectelor implementate în RD Sud cu sprijinul partenerilor de dezvoltare, pentru a asigura o viziune clară asupra intervențiilor realizate.

În vederea sinergizării finanțării și de a facilita evaluarea progresului general la nivel de regiune, pe parcursul anului 2025 a fost elaborat chestionarul pentru a fi remis ulterior către Consiliile Raionale și Primăriilor orașelor din RDS cu solicitări de colectare a informației cu privire la proiectele strategice cu impact regional, implementate din sursele bugetului de stat (cu excepția FNDRL) sau din surse externe,

care sunt conforme domeniilor de intervenție aferente politicii de dezvoltare regională și alte domenii sectoriale.

În urma procesului de cartografiere și analiză a datelor recepționate, au fost analizate 21 de proiecte raportate de autoritățile publice locale. Evaluarea a vizat relevanța acestora pentru obiectivele politicii de dezvoltare regională, caracterul strategic, aria de impact și corespunderea cu domeniile prioritare de intervenție stabilite la nivel regional.

Ca rezultat al analizei, un singur proiect a fost considerat eligibil și corespunzător cerințelor stabilite, întrunind criteriile privind impactul regional, relevanța strategică și alinierea la prioritățile documentelor de planificare regională. Celelalte proiecte analizate nu au întrunit cumulativ condițiile necesare, având fie un impact preponderent local, fie o încadrare limitată în domeniile prioritare ale politicii de dezvoltare regională.

3.3 Dezvoltarea capacităților actorilor regionali în domeniile relevante politicii de dezvoltare regională

Această măsură ține de dezvoltarea abilităților și competențelor angajaților ADR Sud cât și altor actori regionali (CRD Sud, APL de nivelul I, II) în domeniul dezvoltării regionale, prin participarea la diferite sesiuni de instruire, ateliere de lucru, mese rotunde și vizite de lucru. În acest sens, în perioada de referință, au fost organizate următoarele forme de instruire cu participarea actorilor regionali, după cum urmează:

Tabelul nr.9. Dezvoltarea capacităților actorilor regionali pe forme de instruire

Forma de instruire	# sesiuni	Număr participanți			Total participanți
		ADR Sud	CRD Sud	APL din RD SUD	
Sesiuni de instruire /training-uri	41	14	8	104	126
Ședințe, ateliere de lucru, mese rotunde	85	8	-	340	348
Vizite de studiu	4	11	27	8	46

Astfel, au fost organizate și desfășurate activități de instruire și informare orientate spre consolidarea capacităților instituționale în domeniul dezvoltării regionale și al absorbției fondurilor externe. Tematicile abordate au vizat programe și inițiative europene precum Programul URBACT IV (apeluri, rețele de transfer și construirea parteneriatelor), apeluri de proiecte în cadrul Programului Interreg RO–MD (inclusiv SMALL2), precum și aspecte ce țin de cooperarea teritorială europeană și coordonarea instrumentelor structurale (Capitolul 22 „Politica regională și coordonarea instrumentelor structurale”).

De asemenea, instruirile au inclus subiecte privind gestionarea și implementarea proiectelor finanțate din fonduri UE, consolidarea capacităților pentru absorbția fondurilor europene, coordonarea și planificarea achizițiilor publice (inclusiv achiziții TIC și sistemul centralizat de achiziții în contextul programului M-GROW), provocări și termene în procesul de achiziții, precum și dezvoltarea competențelor interne prin Training pentru Formatori și instruirii tematice specializate.

Totodată, au fost organizate sesiuni online dedicate autorităților publice locale din Regiunea de Dezvoltare Sud, axate pe oferirea suportului metodologic pentru completarea și depunerea cererilor de finanțare în cadrul apelului competitiv de proiecte pentru dezvoltare regională, ediția 2024, contribuind astfel la creșterea calității aplicațiilor și la sporirea gradului de accesare a fondurilor disponibile.

Subsidiar, Solidarity Fund PL în Moldova, cu suportul financiar al Uniunii Europene, a organizat, în perioada iulie 2025, un training pentru formatori pentru a consolida capacitatea autorităților publice locale

în managementul integrat al proiectelor. Sesiunile de instruire a reunit experți din Polonia și Republica Moldova, alături de reprezentanți ai Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale și peste 20 de specialiști din cadrul Agențiilor de Dezvoltare Regională.

Participanții au beneficiat de un program structurat și interactiv, care a abordat tematici esențiale pentru buna guvernare locală: de la noțiuni de bază privind managementul proiectelor și planificare strategică, la elemente avansate de management financiar, gestionarea riscurilor, colectare de fonduri, achiziții publice, monitorizare, evaluare și raportare eficientă, precum și tehnici de vorbire în public sau metode moderne de predare pentru adulți.

În acest sens, ADR Sud a organizat o sesiune de instruire dedicată consolidării capacităților autorităților publice locale în domeniul - **Implementării, monitorizării și evaluării proiectelor**. Programul instruirii a fost structurat pe mai multe sesiuni tematice, acoperind etapele esențiale ale ciclului de viață al unui proiect. Participanții din cadrul APL au beneficiat de prezentări și discuții privind elementele de bază ale managementului proiectelor, managementul ciclului de proiect, gestiunea financiară, achizițiile publice în cadrul proiectelor, precum și monitorizarea, evaluarea și raportarea rezultatelor obținute. Accentul a fost pus pe aspecte practice și pe clarificarea provocărilor întâlnite de APL în procesul de elaborare și implementare a proiectelor.

IV. CONCLUZII

În concluzie, anul 2025 a fost unul de referință pentru implementarea POR Sud, atât din perspectiva volumului de resurse financiare gestionate, cât și a extinderii portofoliului de proiecte. Conform Deciziei CNCDDL din 22.01.2025, pentru Regiunea de Dezvoltare Sud au fost alocate inițial 56.112.961,00 lei din FNDRL. Ulterior, prin procese succesive de redistribuire aprobate, inclusiv prin Decizia CNCDDL nr. 26/25 din 23.05.2025 și alte decizii aferente PAF 2025, volumul total al mijloacelor financiare gestionate de ADR Sud a crescut la 151.028.447,32 lei.

În baza procesului de prioritizare și planificare a lucrărilor de construcție, pentru 10 proiecte au fost aprobate spre finanțare lucrări în valoare de 151.028.447,32 lei, conform Deciziei CNCDDL nr. 85 din 10.12.2025, sume care au fost valorificate integral. Acest nivel de execuție reprezintă un record pentru regiune și reflectă un an deosebit de productiv în ceea ce privește absorbția și utilizarea fondurilor redistribuite.

Totodată, în urma concursurilor lansate de MIDR, POR Sud a fost majorat cu 22 de proiecte noi declarate câștigătoare, pentru care au fost semnate contracte de finanțare. Astfel, portofoliul total al programului a ajuns la 38 de proiecte, dintre care 3 sunt finalizate, 3 se află în etapa de achiziții publice, iar 10 în implementare activă, restul proiectelor aflându-se în diferite etape de pregătire și lansare a procedurilor necesare pentru implementare.

Rezultatele obținute demonstrează capacitatea consolidată a ADR Sud de a gestiona un volum semnificativ de investiții, de a reacționa eficient la majorarea programului și de a valorifica integral resursele financiare redistribuite, contribuind substanțial la dezvoltarea durabilă a Regiunii de Dezvoltare Sud.

De asemenea, este relevant de menționat că Planul anual de activitate al ADR Sud pentru anul 2025 a fost realizat în proporție de 98%, ceea ce confirmă un nivel înalt de organizare instituțională, planificare strategică și monitorizare continuă a activităților asumate. Pe parcursul anului au fost desfășurate acțiuni de promovare a politicilor de dezvoltare regională, inclusiv prin marcarea Zilei autonomiei locale și a lucrătorului din administrația publică, precum și a Zilei Europei, evenimente care au contribuit la consolidarea dialogului interinstituțional, la sporirea vizibilității intervențiilor realizate și la promovarea valorilor europene în procesul de dezvoltare regională.

Recomandări:

Ținând cont că prelungirea perioadei de implementare pentru anul 2025 – aprobată prin Decizia CRD Sud nr. 02/01 din 18 martie 2025 – s-a dovedit a fi o măsură necesară și justificată, în perioada de raportare au fost finalizate încă două proiecte, care în prezent se află în procesul de transmitere a costurilor. Extinderea a permis: continuarea și finalizarea investițiilor aflate în stadii avansate de execuție, evitând riscul blocării sau abandonării acestora; accelerarea procedurilor de achiziții publice prin măsuri de eficientizare și consolidarea capacității beneficiarilor de gestionare a contractelor; acoperirea cheltuielilor suplimentare apărute pe parcursul implementării lucrărilor.

Perioada de programare a POR Sud 2022–2025 s-a încheiat, o parte dintre proiectele inițiate se află încă în proces de implementare. Pentru a asigura continuitatea investițiilor și finalizarea intervențiilor începute, proiectele aflate în derulare vor fi preluate în cadrul noului Program Operațional Regional Sud 2026–2028, aflat în etapa de elaborare.

Prelungirea perioadei de implementare pentru anul 2025 a contribuit decisiv la consolidarea rezultatelor programului, la menținerea ritmului investițional și la asigurarea unei tranziții coerente între ciclurile de programare, garantând valorificarea sustenabilă a resurselor alocate dezvoltării Regiunii de Dezvoltare Sud.

Provocări și riscuri

Pe parcursul perioadei de implementarea Programului Operațional Regional Sud 2022–2025 a fost marcată de o serie de provocări care pot afecta negativ atingerea obiectivelor stabilite. Una dintre dificultățile persistente este ritmul lent de execuție a unor proiecte, determinat în mare parte de constrângeri administrative și de capacitatea instituțională redusă a unor beneficiari. Aceste se manifestă în special în gestionarea procedurilor de achiziții publice, în actualizarea documentației tehnico-economice, precum și în coordonarea generală a activităților la nivel local. Birocrația excesivă și lipsa de experiență în gestionarea proiectelor contribuie, de asemenea, la întârzieri în derularea lucrărilor și la creșterea incertitudinii în calendarul de implementare.

Disponibilitatea redusă a datelor statistice constituie o constrângere semnificativă pentru procesul de monitorizare și evaluare eficientă a proiectelor. Este esențial ca datele să fie actualizate și publicate sistematic pe pagina Biroului Național de Statistică (BNS) pentru a asigura transparența și acuratețea raportărilor. Totodată, recomandăm BNS să întreprindă acțiunile necesare în vederea armonizării metodologiilor de cercetare cu politicile de dezvoltare regională.

Tergiversarea procedurilor de achiziții publice generează întârzieri serioase în implementarea proiectelor. Procesele birocratice și complexitatea regulilor de achiziții contribuie la întârzieri și la creșterea costurilor asociate proiectelor.

Un alt risc important îl constituie neasigurarea în timp util a surselor financiare necesare pentru achitarea lucrărilor executate. Întârzierile în alocarea și transferul mijloacelor financiare pot genera blocaje temporare în implementare, pot afecta relația cu antreprenorii și pot diminua ritmul de execuție. Menținerea unui flux financiar constant și previzibil rămâne esențială pentru implementarea eficientă a proiectelor.

În ansamblu, deși nu s-au produs schimbări structurale majore față de semestrul I 2025, riscurile identificate anterior se mențin, fiind necesară consolidarea capacităților administrative, eficientizarea proceselor de achiziții și asigurarea stabilității financiare pentru a garanta finalizarea cu succes a proiectelor incluse în program.

Lecții învățate și bune practici

O modalitate de valorificare a experienței obținută este de a însuși lecțiile importante, care pot fi utile în continuare pentru toate părțile implicate în procesul de implementare a POR Sud 2022-2025.

Una dintre lecțiile esențiale învățate din implementarea proiectelor de dezvoltare regională în Regiunea de Dezvoltare Sud este importanța crucială a consolidării capacităților instituționale și administrative la nivel local și regional. Capacitățile administrative reduse ale beneficiarilor, alături de dificultățile în obținerea documentelor permise și gestionarea eficientă a fondurilor, constituie provocări semnificative. Astfel, se recomandă intensificarea eforturilor de formare și instruire a personalului din administrațiile publice locale, precum și implementarea unor mecanisme de suport continuu pentru beneficiari, pentru a asigura o gestionare mai eficientă și mai transparentă a proiectelor.

Un alt aspect critic identificat în cadrul procesului de dezvoltare regională este lipsa unei baze de date comune și a unui sistem robust de monitorizare și evaluare. Disponibilitatea redusă a datelor statistice și dificultățile în colectarea informațiilor de la autoritățile locale împiedică monitorizarea eficientă și evaluarea progresului proiectelor. Astfel, se recomandă dezvoltarea și implementarea unui sistem integrat de monitorizare și evaluare, care să permită colectarea sistematică și actualizarea periodică a datelor relevante, facilitând astfel o gestionare mai informată și eficientă a proiectelor de dezvoltare.

Contextul socio-economic și politic actual, marcat de provocări precum inflația, criza energetică, migrarea populației și valul de refugiați, subliniază necesitatea adaptabilității și rezilienței în implementarea proiectelor de dezvoltare regională. Aceste condiții externe pot influența semnificativ derularea proiectelor, de aceea este esențial ca planificarea și implementarea să fie suficient de flexibile pentru a se adapta rapid la schimbările de context.

Prezentat:

Director ADR Sud

Nicolae HRISTOV

ELABORAT:

Șef SME

Olga DIACONU

Șef DMIP

Andrei POPUȘOI

Șef SPCR

Irina COROIAN

COORDONAT:

Șef direcție politici și programe integrate de dezvoltare regională și locală, MIDR:

Veronica EȘANU